NL

BIJLAGE

Opmerkingen over het door Nederland ingediende strategisch GLB-plan

De Russische inval in Oekraïne en de aanhoudende algemene forse stijging van de grondstoffenprijzen laten op uiterst indringende wijze zien hoezeer klimaatactie en voedselzekerheid met elkaar verbonden zijn. Dit verband wordt onderkend in de Overeenkomst van Parijs en is in de nieuwe wetgeving voor een gemeenschappelijk landbouwbeleid (Verordening (EU) 2021/2115) en in de "van boer tot bord"-strategie (COM(2020) 381 final) geïntegreerd om burgers onder alle omstandigheden een toereikende voorziening van betaalbaar voedsel te garanderen tijdens de overgang naar duurzame voedselsystemen.

In deze context en in de context van de klimaat- en de biodiversiteitscrisis moeten de lidstaten opnieuw naar hun strategische GLB-plannen kijken en alle kansen benutten om:

- de veerkracht van de landbouwsector van de EU te versterken;
- minder afhankelijk van synthetische meststoffen te worden en de productie van hernieuwbare energie op te voeren zonder ondermijning van de voedselproductie; en
- hun productiecapaciteit te transformeren en in lijn te brengen met duurzamere productiemethoden.

Daarvoor is onder meer nodig dat steun voor koolstoflandbouw en voor agro-ecologische werkwijzen wordt verleend, duurzame productie van biogas[1] en het gebruik van dergelijk gas worden bevorderd, meer energie wordt bespaard, precisielandbouw uitgebreider wordt toegepast, de productie van eiwithoudende gewassen wordt gestimuleerd en best practices zo breed mogelijk worden verspreid via de overdracht van kennis. Bij de beoordeling van de strategische plannen van de lidstaten heeft de Commissie rekening gehouden met deze aspecten van economische, ecologische en sociale levensvatbaarheid van de sector.

Op grond van artikel 118, lid 3, van Verordening (EU) 2021/2115 worden de volgende opmerkingen gemaakt. Nederland wordt gevraagd de Commissie de nodige aanvullende informatie te verstrekken en de inhoud van het strategisch GLB-plan te herzien op basis van de onderstaande opmerkingen.

[1] Onder duurzame biogasproductie wordt verstaan de productie van biogas waarbij de in artikel 29 van Richtlijn (EU) 2018/2001 (richtlijn hernieuwbare energie) vastgelegde criteria voor duurzaamheid en de terugdringing van de uitstoot van broeikasgassen in acht worden genomen.

Belangrijkste punten

Opmerkingen met betrekking tot de strategische focus van het strategisch GLB-plan

1. De Commissie verwelkomt de indiening van het Nederlandse plan, dat de specifieke doelstellingen van Verordening (EU) 2021/2115 (verordening strategische plannen — VSP) omvat en rekening houdt met de aanbevelingen van de Commissie van 18 december 2020 (SWD(2020) 388 final). De Commissie waardeert de kwaliteit van de gestructureerde dialoog met de Nederlandse autoriteiten en neemt nota van de verschillende openbare raadplegingen die tijdens de opstelling van het plan hebben plaatsgevonden.

2. De Commissie verwelkomt de aanpak van Nederland om prioriteit te geven aan steun voor de bescherming en het herstel van de natuurlijke omgeving en de biodiversiteit. De Commissie verwelkomt de overdracht van middelen van het Europees Landbouwgarantiefonds naar het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling (van 134 miljoen euro in 2023 naar 215 miljoen euro in 2027), waardoor met plattelandsontwikkelingsinterventies steun kan worden verleend voor de noodzakelijke transitie in de landbouw en voor het inspelen op de behoeften op het gebied van biodiversiteit, milieu en klimaat. Gelet op de grote uitdagingen in bepaalde gebieden van Nederland zal een aanzienlijk deel van de steun daarop moeten worden toegespitst.

3. De Commissie merkt op dat er met het klimaat- en transitiefonds van 35 miljard euro en een nationaal programma voor plattelandsgebieden van 25 miljard euro in het Nederlandse regeerakkoord een fors nationaal budget beschikbaar is voor de aanpak van de biodiversiteits-, klimaat- en milieuproblemen samenhangend met de landbouw. Deze nationale middelen en het plan moeten elkaar aanvullen en versterken en de Commissie vraagt Nederland daarom de interactie tussen het plan en andere relevante nationale maatregelen, plannen of acties verder uit te werken.

4. De Commissie is evenwel van mening dat het Nederlandse plan substantiële verdere verbetering behoeft. De vele ontbrekende, onvolledige of inconsistente elementen van het plan, die zijn vermeld in de gedetailleerde opmerkingen in deze bijlage, geven aanleiding tot ernstige bezorgdheid over de consistentie tussen de geïdentificeerde behoeften en de interventiestrategie en hebben tot gevolg dat er geen grondige beoordeling van de ambitie van het plan mogelijk is.

5. De interventielogica van elke strategische doelstelling moet worden herzien of aanzienlijk worden verbeterd door uit te leggen hoe en in hoever met de geplande interventies iets wordt gedaan aan de geïdentificeerde behoeften, met daarbij telkens de streefwaarden van de resultaatindicatoren en de bijbehorende financiële allocaties. Nederland moet ook nader toelichten waarom bepaalde geïdentificeerde behoeften niet of slechts gedeeltelijk met het plan worden geadresseerd.

6. De Commissie herinnert aan het belang van de voor resultaatindicatoren vastgestelde streefcijfers, die een essentieel middel vormen om de ambitie van het plan te beoordelen en de voortgang ervan te monitoren. De Commissie verzoekt Nederland de voorgestelde streefwaarden te herzien en de nauwkeurigheid ervan te verbeteren door rekening te houden met alle relevante interventies, en een passend ambitieniveau te bepalen dat aansluit bij de geïdentificeerde behoeften.

Opmerkingen met betrekking tot de bevordering van een slimme, concurrerende, veerkrachtige en gediversifieerde landbouwsector ten behoeve van de voedselzekerheid voor lange termijn

7. De Commissie is van mening dat het plan het potentieel heeft om doeltreffend bij te dragen aan de algemene doelstelling om een slimme, concurrerende, veerkrachtige en gediversifieerde landbouwsector te bevorderen ten behoeve van de voedselzekerheid voor lange termijn.

8. Met name verwelkomt de Commissie dat het plan een markt- en kennisgerichte landbouwsector onverminderd steunt. Nederland blijft innovatie op landbouwbedrijven en van landbouwproducten ondersteunen door zich te richten op marktniches en duurzame landbouwmethoden. In het licht van de Russische inval in Oekraïne dringt de Commissie er bij Nederland op aan om ook interventies te overwegen die de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en andere extern verkregen inputs, zoals ingevoerde eiwithoudende gewassen, verminderen om de duurzame productiecapaciteit en de levensvatbaarheid van landbouwbedrijven op lange termijn te waarborgen.

9. De Commissie merkt op dat Nederland heeft gekozen voor toepassing van de aanvullende herverdelende inkomenssteun en de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers. Er zal geen gekoppelde inkomenssteun worden verleend. Wat de eerlijkere verdeling van rechtstreekse betalingen betreft, wordt Nederland verzocht de toelichting in het plan aan te vullen met in het bijzonder een kwantitatieve analyse van de gecombineerde effecten van alle voorgestelde instrumenten voor herverdeling van inkomenssteun.

Opmerkingen met betrekking tot de ondersteuning en versterking van de milieubescherming, met inbegrip van de biodiversiteit, en klimaatactie, en met betrekking tot het bijdragen tot het bereiken van de milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen van de Unie, met inbegrip van haar verbintenissen in het kader van de Overeenkomst van Parijs

10. Wat de ambitie op het gebied van milieubescherming, biodiversiteit en actie tegen klimaatverandering betreft, staat de Commissie positief tegenover bepaalde elementen van het plan, maar heeft zij ook belangrijke, nog te beantwoorden vragen en acht zij, zoals hieronder nader wordt toegelicht, aanzienlijke verdere verbeteringen nodig.

11. Nederland wordt verzocht aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve elementen zoals de financiële allocatie en indicatoren, beter aan te tonen dat de geplande groene architectuur voor milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen een hoger ambitieniveau heeft.

12. De Commissie wijst met name op een gebrek aan concrete ambitie in het plan en is van mening dat wat wordt voorgesteld niet ver genoeg gaat om de milieu-, biodiversiteits- en klimaatproblemen waarmee Nederland wordt geconfronteerd, aan te pakken en dat de coherentie ervan met en de bijdrage ervan aan andere doelstellingen van de EU-milieuwetgeving als vermeld in bijlage XIII bij de VSP, ontoereikend zijn. De Commissie zou graag zien dat het plan in die zin wordt gewijzigd.

13. Nederland wordt verzocht om beter rekening te houden met het Prioritair Actiekader en om de voorgestelde interventies daarop verder af te stemmen.

14. Nederland wordt gevraagd zich te beraden op zijn nationale streefcijfers voor broeikasgasemissies en de verwijdering van koolstof en met meer bewijs te staven hoe de door Nederland zelf geïdentificeerde behoeften worden aangepakt. Nederland wordt sterk aangemoedigd zijn plan aan te passen en rekening te houden met de nationale streefcijfers die zullen worden opgenomen in de herziene Verordening (EU) 2018/842 (de verordening inzake de verdeling van de inspanningen) en Verordening (EU) 2018/841 (de verordening inzake landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw) (herzieningen die momenteel door de medewetgevers van de EU worden besproken) in het licht van de juridische verplichting van artikel 120 van de VSP om het plan na de toepassing van de herzieningen aan te passen.

15. Helaas heeft Nederland geen resultaatindicatoren of streefwaarden voor essentiële gebieden als klimaatadaptatie en -mitigatie, luchtkwaliteit, gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waterkwaliteit en nutriëntenbeheer bepaald terwijl er wel interventies zijn gepland voor de op deze gebieden geïdentificeerde behoeften. Omdat de Commissie zonder deze informatie niet kan concluderen dat het plan de ambitie bevat om de grote druk van water- en luchtverontreiniging naar behoren aan te pakken, is een aanvulling nodig. Ondanks de evidente nationale ambitie om klimaat- en milieuproblemen aan te pakken, is de vooruitgang richting de klimaat-, biodiversiteits- en milieudoelen niet goed te monitoren als daarvoor streefcijfers in het plan ontbreken. De Commissie benadrukt dat de gunstige effecten van het plan op deze essentiële gebieden bij gebrek aan correcte streefcijfers ook te laag kunnen worden geraamd.

16. De interventielogica van de strategie voor klimaat, biodiversiteit en milieu moet verder worden verduidelijkt en aangepast. Met name moet nadere invulling worden gegeven aan de verbanden tussen de geïdentificeerde behoeften en de interventies en tussen de interventies en resultaatindicatoren. Bovendien moet de afstemming tussen het plan en nationale maatregelen nader worden uitgewerkt zodat de totale potentiële impact van het plan kan worden beoordeeld. Evenzo wordt een beoordeling van de inachtneming van de budgettaire maxima en oormerkingen bemoeilijkt door

inconsistenties in de financiële informatie (bv. beschrijving van interventies en financiële tabellen).

17. In Nederland gaat er een zeer grote druk uit van de veestapel. De Commissie betreurt het dat het plan geen interventies bevat om broeikasgasemissies of luchtverontreinigende emissies van de intensieve veehouderij of van het grote nutriëntenoverschot in de bodem terug te dringen. Nederland wordt ten zeerste aanbevolen om een systematische aanpak te volgen die de monitoring van de vooruitgang richting de streefcijfers met betrekking tot de klimaatambitie omvat, door naar de volledige stikstofcyclus te kijken en landbouwers te steunen bij de omschakeling naar duurzamere en minder intensieve productie.

18. De Commissie verzoekt Nederland bepaalde goede landbouw- en milieucondities (GLMC's) zodanig te verduidelijken of te wijzigen dat deze volledig in overeenstemming zijn met het regelgevingskader (zie de nadere opmerkingen hieronder).

19. De Commissie is ingenomen met de verwijzingen naar het nationaal milieu- en klimaatplan die voortvloeien uit de in bijlage XIII vermelde wetgevingshandelingen. Niettemin is de Commissie van mening dat Nederland de in het plan gemaakte keuzen degelijker moet onderbouwen en daarbij aan moet geven hoe deze keuzen bijdragen tot het realiseren van de in die wetgevingshandelingen vermelde langetermijnstreefcijfers, en dat het moet kijken naar mogelijkheden om deze bijdrage te maximaliseren. In dit verband moet rekening worden gehouden met de verplichtingen, behoeften en streefcijfers die uit die wetgevingshandelingen voortvloeien.

20. De Commissie betreurt het ontbreken van specifieke GLB-steun voor de productie en het gebruik van hernieuwbare energie in het plan en roept Nederland op daarvoor interventies in het plan op te nemen, met name interventies om de biogasproductie te ondersteunen. Bovendien roept de Commissie Nederland op steun te verlenen voor interventies die gericht zijn op een efficiënter nutriëntengebruik en een meer circulaire benadering van het nutriëntengebruik, onder meer door middel van organische meststoffen, en verdere stappen te zetten om het energieverbruik terug te dringen.

21. Nederland moet de Commissie een link naar het strategisch milieueffectrapport toezenden.

Opmerkingen met betrekking tot de versterking van de sociaal-economische structuur van de plattelandsgebieden

22. Steun voor plattelandsgebieden buiten de landbouw, alsmede de coördinatie van nationale en EU-financieringsinstrumenten zijn van essentieel belang voor de sociale en territoriale cohesie van de EU. De voorgestelde interventies lijken echter slechts gedeeltelijk in te spelen op de geïdentificeerde behoeften van plattelandsgebieden. De Commissie waardeert het dat het budget voor Leader fors hoger is dan in de vorige programmeringsperiode. De Commissie merkt echter op dat de steun voor

plattelandsgebieden in het plan beperkt blijft tot Leader (geen interventies voor basisdiensten en infrastructuur). De Commissie zou graag nadere informatie ontvangen over de wijze waarop alle geïdentificeerde behoeften worden aangepakt.

23. De Commissie is er bezorgd over dat het plan slechts in geringe mate inzet op de bevordering van gendergelijkheid — de specifieke doelstelling van artikel 6, lid 1, punt h), van de VSP. De Commissie moedigt Nederland aan daar iets aan te doen en in dit verband gemotiveerde en evenredige maatregelen te nemen.

24. De Commissie merkt op dat Nederland in vergelijking met de vorige programmeringsperiode extra vormen van steun (vestigingssteun, samenwerking) verleent aan jonge landbouwers.

25. Wat het gebruik van antimicrobiële stoffen betreft, merkt de Commissie op dat Nederland goede vooruitgang heeft geboekt aangezien er al relatief weinig gebruik wordt gemaakt van antimicrobiële stoffen. Het land wordt verzocht in zijn plan aan te geven hoe de positieve trend zal worden vastgehouden. Tegelijk merkt de Commissie op dat het plan niet specifiek inspeelt op dierenwelzijnskwesties. Daarom wordt Nederland dringend aanbevolen om in het plan gerichte en meetbare acties op te nemen die een optimaal veestapelmanagement bevorderen.

Opmerkingen met betrekking tot stimulering en deling van kennis, innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden

26. De Commissie verwelkomt de steun van het plan voor kennis en innovatie, de inspanningen om alle openbare en particuliere adviesdiensten te integreren om op maat gesneden informatie aan landbouwers te verstrekken en een einde te maken aan de fragmentatie van het agrarisch kennis- en innovatiesysteem (AKIS). Tegelijk verzoekt de Commissie Nederland zijn strategie voor het stimuleren van de digitalisering in de landbouw en plattelandsgebieden te versterken, inclusief in voorkomend geval beoogde synergieën met andere relevante beleidsinstrumenten.

Andere kwesties

27. De beschrijving in punt 4.5 van het plan van de coördinatie, afbakening en complementariteit is ontoereikend voor het in artikel 110, punt d), v), van de VSP voorgeschreven overzicht. Nederland wordt verzocht een uitgebreide beschrijving te geven van de wijze waarop EU-fondsen en -initiatieven in plattelandsgebieden verbonden zijn met en concreet bijdragen aan het plan, ook bij de aanpak van de geïdentificeerde behoeften die niet of gedeeltelijk met het plan worden gefinancierd. Met name valt te denken aan het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), de herstel- en veerkrachtfaciliteit, het programma Digitaal Europa, de Connecting Europe Facility (CEF2 Digital), het programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE) en Horizon Europa. Nederland moet overwegen om synergieën met de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU (COM(2021) 345 final) aan te geven.

Informatie over de bijdrage aan en samenhang met de streefcijfers van de Green Deal

28. De Commissie betreurt het dat Nederland, hoewel het uitlegt hoe zijn plan zal bijdragen aan de Europese Green Deal (COM(2019) 640 final), niet gebruik maakt van de mogelijkheid om kwantitatieve informatie te verstrekken over de nationale waarden voor de in de “van boer tot bord”-strategie en de biodiversiteitsstrategie (COM(2020) 380 final) opgenomen streefcijfers van de Green Deal. De Commissie onderstreept het belang van de streefcijfers van de Green Deal betreffende het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, nutriëntenverliezen, biologische landbouw en diversiteitsrijke landschapselementen voor de verwezenlijking van de specifieke GLB-doelstellingen en de “van boer tot bord”-strategie.

29. De Commissie beveelt Nederland dringend aan om de nationale bijdrage aan de streefcijfers van de Green Deal op EU-niveau te kwantificeren zodat duidelijk wordt hoe de ambitie, het beleid en de voorgenomen acties van Nederland worden vertaald in een concrete aspiratie op nationaal niveau.

30. Bij de beoordeling van de bijdrage van het plan aan de streefcijfers van de Green Deal merkt de Commissie op dat de toegang tot snelle breedband in Nederlandse plattelandsgebieden al op een hoog niveau ligt. Daar staat tegenover dat het

voorgestelde plan volgens de inschatting van de Commissie in de volgende trends zal resulteren wat betreft de streefcijfers van de Green Deal:

- een vermindering van nutriëntenverliezen die ontoereikend is om de problemen met nutriëntenverontreiniging in het land aan te pakken;
- een te beperkte toename van grond met een grote diversiteit aan landschapselementen;
- een zeer beperkte toename van biologisch areaal;
- een qua omvang moeilijk te beoordelen verdere afname van het gebruik en de risico's van gewasbeschermingsmiddelen.

31. Nederland heeft een laag percentage landbouwgrond met diversiteitsrijke landschapselementen. Nederland moet de in het plan voorgestelde aanpak verbeteren en het aandeel van deze elementen opvoeren omdat dit niet lijkt te stroken met de behoefteanalyse en de Nederlandse ambitie op het gebied van biodiversiteit.

32. Nederland behoort tot de EU-landen met de hoogste verkoop van gewasbeschermingsmiddelen per hectare en de Commissie acht het een goede zaak dat Nederland de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming wil versnellen. De Commissie acht de bijdrage van het plan evenwel ontoereikend om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen en vraagt Nederland om deze bijdrage te versterken.

33. Het huidige biologisch areaal in Nederland ligt op een niveau dat tot de laagste in de Unie behoort. De Commissie neemt nota van het voornemen van Nederland om een speciale strategie te ontwikkelen om de vraag naar biologische producten en de groei van de biologische landbouw te stimuleren. Het plan maakt het echter niet aantrekkelijk of bevat geen overtuigende prikkels om over te stappen op biologische landbouw. De Commissie beveelt Nederland dringend aan om het plan beter te benutten en de nationale vraag naar biologische voedingsmiddelen en de omschakeling naar biologische landbouw te bevorderen en het plan met nationale instrumenten aan te vullen.

34. De Commissie merkt op dat Nederland inzet op de overgang naar duurzame veehouderij en voedselproductie. De Commissie merkt echter op dat het plan substantiële verbetering behoeft met het oog op de verwezenlijking van de milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen van de Unie, met inbegrip van haar verbintenissen in het kader van de Overeenkomst van Parijs.

Gedetailleerde opmerkingen

1. STRATEGISCHE BEOORDELING

35. De Commissie heeft de volgende algemene zwakke punten in de Nederlandse interventiestrategie en de vaststelling van streefcijfers geconstateerd.

36. Ten eerste is de beschrijving van de op basis van de SWOT-analyse geïdentificeerde behoeften niet gedetailleerd genoeg om te kunnen beoordelen in hoever geplande interventies en nationale acties of maatregelen de geïdentificeerde behoeften adresseren. Ook het verband tussen de geïdentificeerde behoeften en de geplande interventies, alsmede het verband tussen deze behoeften en nationale acties of maatregelen is niet bij alle behoeften duidelijk.

37. Bovendien zijn, in strijd met artikel 109, lid 1, punt a), van de VSP, voor diverse resultaatindicatoren geen streefcijfers en bijbehorende mijlpalen (tussendoelen) vermeld hoewel de desbetreffende behoeften wel zijn geïdentificeerd en er interventies zijn gepland.

38. De Commissie merkt ook op dat, met name wanneer verschillende verrichtingen/verbintenissen in één interventie zijn opgenomen, de geplande interventies niet gekoppeld zijn aan alle resultaatindicatoren waaraan ze rechtstreeks en significant bijdragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de interventies ecoregelingen en samenwerking en sectorale interventies.

39. Tot slot merkt de Commissie op dat Nederland in zijn beschrijving van de resultaatindicatoren het concept primaire en secundaire bijdragen hanteert. Dit onderscheid bestaat niet meer. De Commissie wil benadrukken dat één interventie tegelijkertijd kan bijdragen aan meerdere, aan de hand van verschillende resultaatindicatoren gemeten doelstellingen en dat er geen hiërarchie bestaat tussen de verkregen effecten of resultaten.

40. Op grond van de bovenstaande opmerkingen wordt Nederland verzocht zijn interventiestrategie te verduidelijken en aan te passen of aan te vullen. Het wordt met name verzocht ervoor te zorgen dat het plan de volgende elementen bevat:

    41. voor elke specifieke doelstelling (SO) een gedetailleerde beschrijving van de behoeften die zijn geïdentificeerd op basis van de SWOT-analyse;

    42. een duidelijke beschrijving van het verband tussen de geïdentificeerde behoeften en de interventie(s) waarmee die behoeften worden aangepakt. Ook voor de behoeften die niet onder interventies, maar onder nationale maatregelen of acties vallen, moet het verband worden gelegd tussen de geïdentificeerde behoeften en die maatregelen of acties. Wat betreft de nationale maatregelen en acties om de geïdentificeerde behoeften aan te pakken, wordt Nederland verzocht in het plan de nodige informatie op te nemen over de inhoud van die maatregelen, de financiële allocaties en eventuele nationale streefcijfers die in dat verband zijn vastgesteld.

43. Daarnaast wordt Nederland verzocht ervoor te zorgen dat alle interventies (of interventies/eenheidsbedrag) gekoppeld zijn aan alle resultaatindicatoren waaraan ze rechtstreeks en significant bijdragen. Wanneer verschillende of een breed scala van verrichtingen/verbintenissen zijn opgenomen in één interventie, zoals de ecoregeling, samenwerking, sectorale interventies en investeringen, dient bij het vaststellen van de mijlpaal/het streefcijfer voor een specifieke resultaatindicator

alleen rekening te worden gehouden met de voor de verbintenissen/verrichtingen geplande output die gekoppeld is aan die specifieke resultaatindicator. Nederland wordt verzocht in deze gevallen aan te geven welke verbintenissen de toerekening van de interventie aan welke resultaatindicator rechtvaardigen, alsook het geraamde aandeel van de bijdrage van de interventie aan de resultaatindicator.

Vaststelling van streefcijfers

44. Overeenkomstig artikel 109, lid 1, punt b), van de VSP moet de waarde van de streefcijfers berusten op de behoefteanalyse. Voor diverse resultaatindicatoren ontbreekt de waarde van streefcijfers en mijlpalen of is deze niet voldoende onderbouwd. Nederland wordt verzocht de mijlpalen en streefwaarden van de gebruikte resultaatindicatoren verder te onderbouwen en deze mijlpalen en streefwaarden waar nodig te verbeteren. Voor zover beschikbaar en relevant, wordt Nederland ook verzocht gegevens te verstrekken over de huidige situatie (zie punt 2.1. voor verdere bijzonderheden).

Milieueffectrapport en partnerschap

45. De Commissie merkt op dat de autoriteiten en belanghebbenden konden meedenken over horizontale en thematische kwesties. De Commissie verwelkomt deze transparantie en zou graag zien dat de inbreng bij de openbare raadpleging over het strategisch milieueffectrapport openbaar wordt gemaakt. Nederland moet de Commissie een link naar het definitieve strategisch milieueffectrapport toezenden.

1.1. Bevordering van een slimme, concurrerende, veerkrachtige en gediversifieerde landbouwsector ten behoeve van de voedselzekerheid voor lange termijn

1.1.1. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 1

46. De Commissie merkt op dat de geïdentificeerde behoeften met betrekking tot deze specifieke doelstelling (SO) onvoldoende zijn beschreven in het plan. Ook het verband tussen interventies (interventies en nationale maatregelen) behoeft verdere verduidelijking. Nederland wordt verzocht een gedetailleerdere beschrijving te geven van de behoefteanalyse voor SO1 inzake een eerlijkere verdeling en het doeltreffender en doelmatiger toespitsen van rechtstreekse betalingen.

47. De Commissie merkt op dat Nederland N.2 (behoefte 2) “Verbeterde financiële positie van landbouwers met het oog op verduurzaming” buiten het plan laat. Nederland wordt verzocht de Commissie te informeren over de nationale maatregelen om deze behoefte te adresseren, met name in verband met de hoge prijzen voor landbouwgrond, die in de SWOT-analyse bij verschillende GLB-doelstellingen, waaronder SO1, als een zwak punt zijn aangemerkt.

48. De Commissie verzoekt Nederland meer uitleg te geven over de toepassing van gedifferentieerde steun, met name ten aanzien van veengrond, Natura 2000-gebieden en kwetsbaar blijvend grasland, vanaf claimjaar 2024. Een dergelijke differentiatie valt onder artikel 22, lid 2, van de VSP en vereist bijgevolg een duidelijke beschrijving van de verschillende groepen gebieden en een motivering van het eenheidsbedrag voor elke groep op basis van een beoordeling van het verschil in inkomensbehoeften voor elk van de verschillende groepen.

49. Nederland heeft overeenkomstig de aanbeveling van de Commissie de herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid toegepast op kleine en

middelgrote landbouwbedrijven. Voor de eerste 40 hectare wordt een hogere basispremie gegeven in het kader van de in artikel 98 van de VSP opgenomen verplichting tot herverdeling van 10 % van de rechtstreekse betalingen. Er wordt echter op gewezen dat de geplande herverdeling 9,6 % bedraagt. Nederland wordt gevraagd ervoor te zorgen dat de grens van 10 % voor de verplichte herverdeling in acht wordt genomen.

50. Een deel van de rechtstreekse betalingen zal ook worden gebruikt voor aanvullende inkomenssteun aan jonge landbouwers, en aan landbouwers via de ecoregelingen en via een overdracht naar de tweede pijler, onder meer voor risicobeheerinvesteringen en kennis en innovatie. De Commissie erkent dat deze acties zullen bijdragen aan deze doelstelling, maar er is er geen informatie verstrekt over de daadwerkelijke impact van de voorgestelde inkomenssteunmaatregelen op de verdeling van de rechtstreekse betalingen, noch over de doeltreffendheid of doelmatigheid ervan. Deze informatie is nodig om de consistentie van alle instrumenten voor inkomenssteun te beoordelen, alsook de mate waarin de geïdentificeerde behoeften zijn aangepakt. Nederland wordt verzocht een dergelijke analyse van de gecombineerde effecten van instrumenten voor inkomenssteun te verrichten en de Commissie te informeren over de resultaten ervan.

51. In het plan wordt onvoldoende uitgelegd hoe N.3 (Versterkt risicobeheer in en door de landbouw) wordt aangepakt met interventies en nationale instrumenten/maatregelen. Nederland wordt verzocht een gedetailleerdere beschrijving te geven van de huidige risico's en ook van andere risico's dan die welke verband houden met weer en klimaat, zoals marktgerelateerde en sanitaire en fytosanitaire risico's. Ook wordt verzocht om meer informatie te geven over welke interventies, met inbegrip van sectorale interventies, samen met nationale instrumenten of regelingen landbouwers helpen bij het beheer van hun risico's.

52. Bovendien lijken de mijlpalen en streefwaarde voor resultaatindicator 5 (landbouwers die steun voor risicobeheer ontvangen) niet ambitieus gezien de SWOT-analyse en behoefteanalyse. Gelet op de cijfers is er immers sprake van een duidelijke afvlakking van de groei in de laatste jaren. De Commissie verzoekt Nederland de streefwaarden voor deze resultaatindicator te verduidelijken en waar nodig aan te passen.

53. In Nederland bestaan er diverse belemmeringen voor de deelname aan risicobeheerregelingen. Nederland wordt verzocht om een toelichting van zijn aanpak om deze belemmeringen uit de weg te ruimen en de deelname van landbouwers aan risicobeheersinstrumenten te vergroten. Wat is bijvoorbeeld de rol van bedrijfsadviseurs bij het risicobeheer?

54. De Commissie merkt op dat resultaatindicator R.5 alleen wordt gevoed door interventie I.76. Risicobeheer dat door sectorale interventies wordt ondersteund, moet echter ook aan deze resultaatindicator bijdragen. Nederland wordt verzocht de interventielogica en het streefcijfer dienovereenkomstig aan te passen.

1.1.2. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 2

55. De Commissie merkt op dat Nederland volgens het nieuwe regeerakkoord nieuwe inkomstenmodellen gaat stimuleren waarbij landbouwers hun verdienvermogen versterken door de productie van hoogwaardige producten. De Commissie beschikt echter niet over nadere informatie over de praktische uitvoering van dit akkoord en de mogelijke gevolgen ervan voor het plan. Nederland wordt gevraagd te beschrijven hoe en in hoever met de uitvoering van dit akkoord kan worden ingespeeld op de geïdentificeerde behoeften in het kader van SO2. Nederland wordt ook gevraagd de Commissie te informeren over het bestaan van nationale streefcijfers.

56. De Commissie verwelkomt de veelvuldige vermeldingen van digitalisering en ziet het als een belangrijk thema van het plan en als een erkenning dat digitalisering, het internet der dingen, kunstmatige intelligentie en gegevens een belangrijke rol bij de agrarische ontwikkeling moeten spelen en het toekomstige verdienvermogen van de Nederlandse landbouwsector helpen veiligstellen. Het plan kan echter gebaat zijn bij informatie over de wijze waarop Nederland de sector prikkels gaat bieden, en bij preciezere en concretere streefcijfers en doelen voor de digitalisering van de landbouwsector. Er kan bijvoorbeeld meer aandacht worden besteed aan investeringen in tools en werkwijzen waarmee de landbouwsector optimaal kan profiteren van een hoog connectiviteitsniveau, zoals digitale sensoren, robotisering en precisielandbouw. De Commissie verzoekt Nederland nadere informatie te verstrekken in de interventielogica voor digitalisering, en verzoekt Nederland streefcijfers vast te stellen voor de betrokken resultaatindicatoren (R.3 en R.26).

1.1.3. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 3

57. De Commissie verzoekt Nederland nader uit te leggen hoe de behoeften van SO3 zijn vertaald in interventies en gekwantificeerde indicatoren. Daarmee wordt de argumentatie voor de gemaakte beleidskeuzen versterkt.

58. Hoewel in het plan wordt aangegeven dat verdere samenwerking in de sector moet worden gestimuleerd, lijkt dit niet te zijn vertaald in een grotere ambitie met betrekking tot bijvoorbeeld het aantal producentenorganisaties in de sector groenten en fruit (stabiel aantal van acht producentenorganisaties in de periode 2023-2027, tegen zeven in 2022). De ambitie om de operationele programma's uit te breiden tot andere sectoren, blijft beperkt tot een pilotstudie zonder duidelijk tijdschema voor de uitvoering ervan. Evenmin wordt melding gemaakt van initiatieven om de oprichting van transnationale producentenorganisaties en unies van producentenorganisaties te bevorderen. Deze organisaties kunnen echter een belangrijke rol spelen bij onder meer het mogelijk maken van nauwe samenwerking tussen producenten en ook bij het versterken van hun positie in de waardeketen. Nederland wordt gevraagd uit te leggen waarom sectorale interventies in andere sectoren dan de sector groenten en fruit en de bijenteelt ontbreken, op welke sectoren de pilots van het plan betrekking hebben en hoe de sectoren voor deze proefprojecten zijn gekozen en welke financiële steun is gepland.

59. Volgens het plan wordt het GLB-subsidie-instrumentarium niet doeltreffend geacht voor de aanpak van N.11 “Bevorderen van True-pricing om de maatschappelijke kosten (externe effecten van sommige vormen van landbouwproductie) beter zichtbaar te maken”. Nederland wordt gevraagd uit te leggen hoe deze behoefte zal worden aangepakt buiten het plan om. Daarbij moet worden ingegaan op de vraag hoe de transparantie van supermarkten rond duurzaam inkopen en rond een eerlijke prijs voor landbouwers zal worden gestimuleerd of afgedwongen.

60. De steun voor het scheppen van meerwaarde via het plan is gericht op het verhogen van waarde door kennisvergroting en verspreiding van deze kennis, en wordt ingezet via de interventies samenwerking, investeringen en sectorale interventies. Biologische landbouw wordt ook gesteund via ecoregelingen (door biologische landbouw voor de hoogte van de betalingen als “goud” aan te merken) en in de conditionaliteiten. Er zijn echter geen specifieke interventies opgezet voor biologische landbouw. De Commissie vraagt zich af of de algehele prikkel van de niet-specifieke maatregelen sterk genoeg is. De Commissie vraagt Nederland gerichtere maatregelen uit te werken voor de biologische sector. Daarnaast wordt Nederland gevraagd opnieuw te bekijken en aan te geven hoe de vraag naar biologische producten kan worden gestimuleerd en hoe de interventies in pijler 2 daarvoor kunnen worden ingezet.

61. Nederland wordt ook verzocht aan te geven op welke wijze en met welke financiële middelen het nationale initiatieven voor natuurinclusieve landbouw steunt.

62. Er is geen resultaatstreefcijfer voor de concentratie van aanbod (R.11), hoewel er relevante interventies zijn gepland die rechtstreeks en significant bijdragen aan deze indicator. Nederland wordt verzocht ook mijlpalen en streefcijfers vast te stellen voor resultaatindicator R.11.

63. De instrumenten voor risicobeheer in de landbouw moeten iets doen tegen de toenemende gevaren van het veranderende klimaat voor de landbouw. De instrumenten moeten prikkels voor landbouwers bevatten om proactieve maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat zij minder kwetsbaar worden en beter in staat zijn om zich aan te passen aan klimaatverandering.

1.2. Ondersteuning en versterking van de milieubescherming, met inbegrip van de biodiversiteit, en klimaatactie, alsmede bijdragen tot het bereiken van de milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen van de Unie, met inbegrip van haar verbintenissen in het kader van de Overeenkomst van Parijs

1.2.1. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 4

64. Belangrijke elementen ontbreken in de SWOT, zoals de in de lucht terechtkomende methaanuitstoot van vee uit darmgisting en mestbeheer. Ook de passage over de bedreigingen van klimaatverandering moet worden verbeterd, onder meer door de stijging van de zeespiegel als een ernstige klimaatbedreiging te noemen. De SWOT moet dienovereenkomstig worden verbeterd. Bovendien is er een gebrek aan consistentie tussen de beschrijvende analyse van het ondersteunende SWOT-

document en de overzichtstabellen van het plan, die bijvoorbeeld niet betrekking hebben op emissies van vee of veengronden.

65. Nederland wordt verzocht een raming te geven van het mitigatiepotentieel in het kader van de betrokken interventies.

66. Het Nederlandse klimaatakkoord van 2019 beoogt een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met 6 miljoen ton CO_2-equivalent in het domein landbouw en landgebruik. Dit akkoord, dat de basis vormt voor het Nationaal Energie- en Klimaatplan dat is ingediend in het kader van Verordening (EU) 2018/1999 (verordening inzake de governance van de energie-unie), had tot doel de uitstoot in de landbouwsector in 2030 met 49 % te verminderen ten opzichte van 1990. Het nieuwe kabinet verhoogt dit reductiestreefcijfer tot 55 %. De interventielogica is echter niet duidelijk genoeg wat betreft de vraag met welke interventies (bv. ecoregeling, AMK-verbintenissen (AMK: agromilieuklimaat), verhoging van het waterpeil) en in hoever het plan zal bijdragen tot de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen om dat streefcijfer te halen. De Commissie verzoekt Nederland duidelijk te beschrijven met welke interventies het het streefcijfer voor de reductie van broeikasgassen in het domein landbouw en landgebruik denkt te halen.

67. In het plan wordt verwezen naar het Nederlands klimaatakkoord, waarin maatregelen worden beschreven voor de reductie van broeikasgasemissies in de varkenshouderij, maar het bevat geen interventies om methaan- of andere niet-CO_2-emissies uit darmgisting en dierlijke mest terug te dringen ondanks de speciale aanbeveling die de Commissie over dat onderwerp tot Nederland had gericht. De Commissie verzoekt Nederland een duidelijke beschrijving te geven van de wijze waarop het plan en nationale instrumenten zullen leiden tot een vermindering in de verschillende landbouwsectoren van zowel CO_2- als niet-CO_2-emissies, en om gerichte interventies te ontwerpen die bijdragen aan R.13 (aandeel grootvee-eenheden om broeikasgassen terug te dringen).

68. Hoewel niet duidelijk wordt beschreven wat met veenweiden wordt bedoeld en wat de relatie is tussen veenweiden en veengrondgebieden, acht de Commissie het een goede zaak dat de focus van het plan ligt op veenweiden en de ambitie om de emissies met 1 miljoen ton CO_2-equivalent te verminderen door de grondwaterstand in veenweiden te verhogen. Er zijn verschillende interventies gepland voor veenweiden. Nederland wordt verzocht een duidelijkere beschrijving te geven van de wisselwerking tussen en relevantie van de verschillende geplande interventies en verduidelijking te geven over de omvang van het veengebied dat onder het plan valt, het totale veengrondareaal in Nederland, het tijdschema voor de uitvoering ervan en de bijdrage aan de reductie van broeikasgasemissies. Nederland stelt aanvullende nationale financiering à 223 miljoen euro beschikbaar (bijlage V bij het plan) in het kader van de samenwerkingsinterventie (I.77.7) die specifiek betrekking heeft op Natura 2000-overgangsgebieden en veenweiden. De Commissie vraagt Nederland aan te geven welk deel van het budget naar veengronden gaat en wat de bijdrage is aan N.12 (klimaatmitigatie).

69. In de interventiestrategie moet ook worden beschreven hoe wordt voorkomen dat steun wordt verleend voor activiteiten die schadelijk kunnen zijn voor het bereiken van milieu- en/of klimaatmitigatie- en adaptatiedoelstellingen.

70. Wat klimaatadaptatie (N.13) betreft, dringt de Commissie erop aan speciale aandacht te besteden aan de dreiging die op lange termijn uitgaat van de stijging van de zeespiegel, met name in combinatie met andere klimaatbedreigingen zoals extreme droogte en bodemverzakking (voornamelijk als gevolg van kunstmatige verlaging van de waterspiegel als onderdeel van het waterbeheer). De combinatie van deze factoren leidt ook tot verzilting van grond- en oppervlaktewater. Nederland wordt daarom verzocht beter uit te leggen hoe de interventies de weerbaarheid van plattelandsgebieden tegen verschillende klimaatbedreigingen vergroten en met name de waterretentiecapaciteit van het landschap verhogen.

71. Nederland is van mening dat er dringend behoefte is aan de opwekking van hernieuwbare energie en energiebesparing (N.14), maar zet daar in het plan geen specifieke interventies op in met als argument dat er al voldoende nationale steunregelingen zijn. De Commissie vraagt Nederland aan te geven in hoever dergelijke nationale regelingen daadwerkelijk in de land- en de tuinbouwsector worden ingezet, en zekerheid te verschaffen dat dit voldoende is gelet op de behoefte.

72. Helaas komt Nederland niet met streefcijfers voor de resultaatindicatoren R.12 (klimaatadaptatie), R.13 (emissies van vee) en R.15 (hernieuwbare energie). In het licht van de behoeften van het land in het kader van deze SO, maar ook in het kader van SO5 verzoekt de Commissie Nederland specifieke interventies te ontwerpen en de streefcijfers voor deze drie indicatoren te kiezen.

73. Voor de sector groenten en fruit voorziet het plan in klimaatacties. Nederland wordt gevraagd daarover informatie te verstrekken.

1.2.2. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 5

74. De Commissie merkt op dat het totale milieubudget is verhoogd in het plan. Hoewel de Commissie positief staat tegenover bepaalde elementen van het plan, zoals vermeld onder de groene architectuur en nader uitgewerkt onder de gedeelten over de ecoregeling en AMK-verbintenissen, is het plan niet gedetailleerd genoeg, zodat geen beoordeling van de potentiële milieuvoordelen van de groene architectuur en de bredere algehele ambitie mogelijk is, en gaan de interventies niet ver genoeg om de milieu-, biodiversiteits- en klimaatproblemen in Nederland aan te pakken. De samenhang ervan met en de bijdrage ervan aan andere doelstellingen van EU-milieuwetgeving zoals vermeld in bijlage XIII bij de VSP, zijn ontoereikend.

75. De planningsinstrumenten van de wetgeving inzake natuurbehoud zijn opgesomd, met als belangrijkste instrument het Prioritair Actiekader (PAF). Er bestaan echter ook andere relevante planningsinstrumenten voor het plan. Daarvan wordt alleen het “Aanvalsplan Grutto” in het plan genoemd. Nederland wordt verzocht het plan aan

te vullen met de relevante planningsinstrumenten en zijn keuzen en prioritering van relevante biodiversiteitsbehoeften toe te lichten.

76. De Commissie merkt op dat de behoeften in het kader van SO5 op een vrij generieke, niet-specifieke wijze worden beschreven. De Commissie vraagt Nederland de behoeften nader uit te werken met bijvoorbeeld een expliciete vermelding van het nutriëntenoverschot en de noodzaak om het aan te pakken, waardoor deze specifieker aan de voorgestelde interventietypen worden gekoppeld en het ambitieniveau van Nederland wordt verduidelijkt.

77. Er wordt op gewezen dat watergebruik, waterretentie en hergebruik van water niet specifiek aan bod komen in de beschrijving van de behoeften. De SWOT bevat informatie over het watergebruik door de landbouwsector. Nederland wordt verzocht hydromorfologische wijzigingen in de SWOT en de behoefteanalyse in overweging te nemen en te bekijken hoe de interventiestrategie kan inspelen op de geïdentificeerde behoeften, en wordt verzocht de behoefte te verkennen om de toename van het watergebruik in de landbouwsector tegen te gaan in het kader van biodiversiteitsbehoeften (en het risicobeheer), en mechanismen voor te stellen voor de aanpak ervan. Nederland wordt verzocht zoveel mogelijk steun te verlenen voor duurzamere alternatieven, waaronder maatregelen op het gebied van natuurlijke waterretentie, en ervoor te zorgen dat deze investeringen in overeenstemming zijn met Richtlijn 2000/60/EG (de kaderrichtlijn water - KRW). Ook wordt aanbevolen om steun te overwegen voor het realiseren van hergebruik van water conform Verordening (EU) 2020/741 en met volledige inachtneming van alle bepalingen en doelstellingen van de KRW. Nederland wordt ook verzocht steun te verlenen voor maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwantiteit en te streven naar synergieën tussen het plan en het tweede overstromingsrisicobeheerplan.

78. De Commissie merkt op dat meerdere interventies gezamenlijk moeten leiden tot de verwezenlijking van de doelen van SO5. De interventielogica vermeldt de ecoregeling, de actie voor biologische landbouw in het kader van sectorale interventies voor groenten en fruit, investeringen en samenwerking. Niettemin dienen AMK-verbintenissen en kennisuitwisselingsinterventies ook bij te dragen aan deze SO. Nederland wordt gevraagd daarover duidelijkheid te verschaffen.

79. De interventielogica maakt niet duidelijk hoe de selectie van de interventies gekoppeld is aan de specifieke situatie en behoeften in Nederland, aan welke interventies prioriteit wordt gegeven en of daarmee naar behoren wordt ingespeeld op de behoeften. Bovendien bevat de budgetinformatie in het kader van deze doelstelling zeer algemene beschrijvingen en zijn de verwachte outputs van de voorgestelde interventies niet duidelijk met betrekking tot de doelstelling. De beschrijving van de genoemde interventies bevat evenmin mechanismen om specifiek de aan SO5 gekoppelde streefcijfers te halen. Ook is er een gebrek aan informatie over de wijze waarop nationale maatregelen of instrumenten kunnen bijdragen tot de aanpak van de behoeften. De SWOT-analyse noemt als zwakke punten “te veel focus op enkelvoudige doelstellingen” en “weinig aandacht voor het systeem en de onderlinge afhankelijkheden”. Het plan mist echter een duidelijke strategie om dit zwakke punt aan te pakken, en lijkt onverminderd te berusten op

enkelvoudige maatregelen. De Commissie acht de verwachte outputs van de voorgestelde interventies en nationale maatregelen daarom ontoereikend voor een aanpak van de dringende behoeften in verband met deze doelstelling. Daarom wordt Nederland verzocht de interventielogica verder te onderbouwen en de voorgestelde interventies te versterken. Dit is met name van belang voor nutriënten. Nederland moet de voorgestelde interventies ter vermindering van nutriëntenverontreiniging en andere emissies verstevigen. De Commissie vindt het met name een punt van zorg dat het plan niet specifiek het overschot aan dierlijke mest in Nederland adresseert. Nederland wordt gevraagd daaraan op alle niveaus in het plan iets te doen.

80. Nederland heeft in zijn plan de stand van de ammoniakemissies gepresenteerd. Nederland geeft aan dat de ammoniakemissies, zoals het er nu naar uitziet, uit kunnen komen boven de in Richtlijn (EU) 2016/2284 vastgelegde nationale emissiereductieverbintenis van Nederland. Uit een beoordeling van de Commissie blijkt dat Nederland een groot risico loopt niet te voldoen aan de verbintenissen voor 2030, en dat stikstofdepositie een punt van zorg blijft. De Commissie merkt op dat de landbouw verantwoordelijk is voor 88 % van de totale ammoniakemissies, en vraagt Nederland maatregelen en investeringen te activeren om de ammoniakuitstoot verder te verlagen. In dit verband moeten streefcijfers voor de resultaatindicatoren R.13 en R.20 in het plan worden opgenomen.

81. De Commissie merkt op dat het plan zeer weinig details bevat over de maatregelen en strategie om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. In het plan staat dat de aanpak gericht zal zijn op investeringen, geïntegreerde productie, precisielandbouw, de toepassing van de ecoregeling en de goede landbouw- en milieuconditie (GLMC) voor verplichte bufferstroken. De GLMC voor bufferstroken volstaat niet om een significant effect te bewerkstelligen. De Commissie acht de aanpak ontoereikend omdat de strategie niet op systemische veranderingen, maar op individuele werkwijzen gericht lijkt. De voorgestelde maatregelen moeten het wegspoelen van gewasbeschermingsmiddelen terugdringen, terwijl er onvoldoende prikkels lijken te zijn voor alternatieven voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (bv. biologische landbouw, werkwijzen/gewassen die weinig of geen input vereisen). Ook worden geen streefcijfers voor relevante resultaatindicatoren voor de terugdringing van gewasbeschermingsmiddelen voorgesteld. Nederland moet zijn strategie herzien, steun toespitsen op maatregelen om de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen te verkleinen, en laten zien hoe het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen concreet wordt verminderd.

82. Biologische landbouw kan een essentieel onderdeel zijn van een systematische aanpak om verontreiniging terug te dringen. Het plan voorziet echter niet in krachtige steun voor biologische landbouw. Het streefcijfer voor R.29 (biologische landbouw) is vastgesteld op 3,85 %. De Commissie heeft Nederland aanbevolen biologische landbouw te stimuleren. Gezien de positieve effecten van deze soort landbouw op het milieu, het huidige lage aandeel ervan in Nederland en het grote groeipotentieel en gezien de beoogde interventies voor milieuvriendelijke landbouwmethoden zoals biologische landbouw in het plan (met inbegrip van het aanmerken van SKAL-gecertificeerde biologische landbouwbedrijven als “groen per

definitie" in de ecoregeling), plaatst de Commissie vraagtekens bij het streefcijfer voor R.29 en verzoekt zij Nederland het plan beter te benutten door de nationale vraag naar biologische voedingsmiddelen en/of de omschakeling naar biologische landbouw te bevorderen en het aan te vullen met nationale instrumenten.

83. De Commissie verzoekt Nederland uit te leggen hoe de BBT-conclusies (beste beschikbare technieken), met inbegrip van het BBT-geassocieerde emissieniveau, worden toegepast om niet alleen de uitstoot van verontreinigende stoffen door installaties (bv. ammoniak) te voorkomen en, wanneer dat niet haalbaar is, terug te dringen, maar ook het uitrijden van mest op landbouwgrond, de verwerking van mest op het landbouwbedrijf, de opslag van drijfmest en water- en energiebesparing op passende wijze aan te pakken.

1.2.3. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 6

84. Het is positief dat de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen voor habitats/soorten die verband houden met landbouwecosystemen, grotendeels goed in kaart zijn gebracht en stroken met de beschrijvingen van het Prioritair Actiekader (PAF) voor Natura 2000. Nederland zou rekening kunnen houden met andere, in het PAF genoemde relevante habitats die door de landbouw worden beïnvloed.

85. Met weide- en akkervogels is goed rekening gehouden in het plan: enkele belangrijke soorten worden duidelijk vermeld. Echter, ook andere relevante vogelsoorten moeten worden genoemd, zoals tortelduiven. Nederland moet ook de status/trends van en bij andere soorten die verband houden met landbouw en bossen (zoals hamsters, amfibieën, wolven), vermelden.

86. De Commissie merkt op dat de behoeften in het kader van SO6 op een vrij generieke, niet-specifieke wijze worden beschreven. Hoewel uit de analyse blijkt dat de toestand van de biodiversiteit zorgelijk is en er een breed scala aan biodiversiteitsbehoeften bestaat, wordt in de beschrijving van de behoefte voorgesteld om de biodiversiteit en landschappen te herstellen, maar verdere details ontbreken. Een nadere uitwerking is nodig en ook mogelijk omdat er al nationale streefcijfers voor biodiversiteit bestaan. De generieke beschrijving van de behoeften maakt het ook lastig om deze te koppelen aan de relevante elementen van het plan en te begrijpen wat niet via het plan, maar via nationale maatregelen zal worden aangepakt. Derhalve vraagt de Commissie Nederland de respectieve behoeften verder uit te werken. Voor N.18 wordt voorgesteld deze behoefte op te splitsen in twee verschillende behoeften: 1) wilde habitats en soorten en 2) agrarische genetische hulpbronnen.

87. De Commissie verwelkomt de beschrijving van de relevante elementen van de nationale plannen die voortvloeien uit de in bijlage XIII bij de VSP vermelde wetgevingselementen. De Commissie merkt op dat er ondanks de uitgebreide beschrijvingen in veel gevallen informatie ontbreekt over de vraag welke interventies in welke mate voorzien in de behoeften. Nederland moet de behoefteanalyse aanvullen met de behoeften die zijn geïdentificeerd in de nationale plannen (die zijn gekoppeld aan bijlage XIII, bijvoorbeeld Richtlijn 2009/147/EG

(vogelrichtlijn) en Richtlijn 92/43/EEG (habitatrichtlijn)), en beschrijven hoe het plan deze behoeften adresseert. Indien het plan de behoeften slechts deels adresseert, wordt Nederland verzocht aan te geven welke andere middelen naast GLB-financiering en -interventies beschikbaar gesteld en toegepast zullen worden.

88. In de interventielogica voor SO6 wordt verwezen naar diverse interventies van het plan (bijvoorbeeld ecoregeling, investeringen, AMK-verbintenissen, samenwerking) en de uitvoering van GLMC's. De verwachte resultaten of outputs van deze interventies en de wijze waarop deze bijdragen tot de aanpak van de urgente behoeften op biodiversiteitsgebied, ontbreken echter. Nederland moet de verwachte resultaten van interventies en nationale maatregelen specificeren.

89. Voor SO6 wordt een gebiedsgerichte aanpak voorgesteld. Voor dit punt geldt dezelfde opmerking als onder SO5.

90. Geen enkele behoefte is duidelijk gekoppeld aan bosbeheer en bebossing, terwijl de Commissie aanbevelingen over bossen heeft gedaan. Nederland voert aan dat onlangs de uit nationale middelen gefinancierde Bossenstrategie 2030 is opgesteld met als prioriteit dat de Nederlandse bossen worden gerevitaliseerd, en streeft naar uitbreiding van het bosareaal met 10 % in 2030. Nederland wordt gevraagd aan te geven hoe de relevante bosbouwgerelateerde behoeften en zwakke punten met het plan of met andere middelen worden aangepakt, en de mogelijkheden te bekijken om specifieke interventies voor duurzame bosbouw op te nemen in het plan.

91. Voor agrobosbouw ligt er volgens het plan een ambitie van 25 000 hectare, waarbij het de inzet is om financiële prikkels in het plan te verankeren middels investeringen, de AMK-verbintenissen en ecoregelingen, en buiten het GLB. Nederland wordt verzocht te verduidelijken hoe deze ambitie zal worden gerealiseerd met de genoemde interventies.

92. De SWOT wijst op een negatieve trend bij bestuiverpopulaties. Nederland wordt verzocht in de desbetreffende behoefte aan te geven dat de negatieve trend bij bestuiverpopulaties moet worden aangepakt, en uit te leggen hoe de interventies van het plan of van nationale maatregelen de achteruitgang van bestuivers zullen keren en hoe het plan de belangrijkste aan landbouwactiviteiten gerelateerde oorzaken van de achteruitgang van bestuivers aanpakt.

Groene architectuur

93. De opmerkingen over de conditionaliteit zijn opgenomen onder punt 2.3.1.

94. De beschrijving van de complementariteit moet verder worden uitgewerkt. Het ontwerp van zowel de ecoregelings- als de AMK-interventies is voor meerderlei uitleg vatbaar en kan leiden tot overlappingen met de basisvereisten. Derhalve moet Nederland ervoor zorgen dat overlappingen worden voorkomen en dat de additionaliteit in acht wordt genomen. Nederland moet de vereisten onder elk van de activiteiten van de ecoregeling en de AMK-verbintenissen nader uitwerken en geografische overlappingen van deze interventies voorkomen. Nederland wordt

verzocht uit te leggen hoe artikel 70, lid 3, punt d), van de VSP, waarin is bepaald dat AMK-verbintenissen verschillend moeten zijn van de verbintenissen waarvoor betalingen worden toegekend op grond van artikel 31, in acht wordt genomen.

95. Nederland moet in het plan een duidelijk overzicht opnemen van de complementariteit tussen de relevante basisvoorwaarden van artikel 31, lid 5, en artikel 70, lid 3, van de VSP, de conditionaliteit en de verschillende interventies met milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen. De analyse van deze complementariteit en synergieën tussen die instrumenten moet verder gaan dan samenvattingen van interventies en/of verwijzingen naar de desbetreffende allocaties.

96. Nederland moet bepaalde onderdelen van de interventiestrategie verbeteren, met name met betrekking tot SO4 (klimaatadaptatie, emissies van de veeteelt) en SO5 (waterkwaliteit, nutriëntenbeheer) zoals aangegeven in de strategische beoordeling hierboven.

97. De Commissie betreurt het dat de in het plan geïdentificeerde behoeften niet gekoppeld zijn aan specifieke actieprogramma's die op grond van de KRW of Richtlijn 91/676/EEG (de nitratenrichtlijn) zijn opgesteld. In de tekst moet worden aangegeven wat de feitelijke behoeften zijn van de op grond van de KRW en de nitratenrichtlijn opgestelde actieprogramma's en welke van deze geïdentificeerde behoeften worden aangepakt met welke interventies, en wat het samenspel is met andere nationale financiering en/of wetgeving waarmee die behoeften worden geadresseerd. De Commissie betreurt het dat in het plan specifieke interventies ontbreken voor biologische landbouw, bosmilieuklimaatverbintenissen en voor dierenwelzijn. Verdere opmerkingen over de resultaatindicatoren zijn te vinden in punt 2.1.

98. Er zij op gewezen dat de begunstigden in het kader van zowel de ecoregeling als de AMK-verbintenissen zelf mogen kiezen welke activiteiten zij uitvoeren. Daarom vraagt de Commissie zich af in hoeverre de lange lijst van behoeften waarop beide instrumenten zijn gericht, daadwerkelijk in acht dient te worden genomen. Dit heeft ook gevolgen voor de beoordeling door de Commissie van de algehele ambities van de voorgestelde interventies van het plan. Daarom wordt Nederland verzocht de verwachte effecten van beide interventies verder te verduidelijken.

99. In het licht van de in de SWOT vermelde uitdagingen en de noodzaak om bij te dragen aan de doelstellingen van de bijlage XIII-wetgeving, wordt Nederland dringend verzocht te overwegen om betalingen in het kader van Natura 2000 en de KRW uit hoofde van artikel 72 van de VSP te programmeren voor verplichte vereisten die in het kader van de desbetreffende planningsdocumenten zijn opgesteld. Dit kan een aanvulling vormen op vrijwillige benaderingen in het kader van andere instrumenten.

100. Nederland wordt verzocht de synergieën en complementariteiten met Verordening (EU) 2021/783 (LIFE) te beschrijven.

Bijdrage aan en verenigbaarheid met nationale langetermijnstreefcijfers (artikel 109, lid 2, punt a), v))

101. De Commissie merkt op dat het plan niet altijd specifiek verwijst naar doelstellingen en streefcijfers van de milieuplanningsinstrumenten uit hoofde van de in bijlage XIII bij de VSP vermelde wetgeving en naar de relevante nationale plannen die uit deze rechtsinstrumenten voortvloeien wat de verschillende SO's betreft. Nederland wordt verzocht het plan aan te vullen. Het plan moet aangeven wat de feitelijke behoeften van de nationale instrumenten zijn en welke specifieke behoeften in het plan zijn meegenomen (en worden geadresseerd), en moet interventies bevatten die robuust genoeg zijn om bij te dragen aan de doelstellingen van de bijlage III-wetgeving. Dergelijke informatie zou van pas komen bij de evaluatie van de feitelijke bijdrage van het GLB.

1.3. Versterking van de sociaal-economische structuur van de plattelandsgebieden

1.3.1. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 7

102. Het aandeel jonge landbouwers in Nederland, en nog meer het percentage vrouwelijke bedrijfsopvolgers, blijft achter bij het Europees gemiddelde. Gelet daarop en gelet op de SWOT en de geïdentificeerde behoeften moet de interventiestrategie om generatievernieuwing te bevorderen, zodanig worden verbeterd dat zowel het aantal jonge landbouwers als het aantal vrouwelijke jonge landbouwers toeneemt. Er moet met name op worden gelet dat meer vrouwen de positie van bedrijfshoofd krijgen, waarmee de sleutelrol die zij in de landbouw spelen, officieel wordt erkend. Om de coherentie van het plan te versterken, vraagt de Commissie Nederland derhalve een rechtstreekser verband tussen de SWOT-uitkomst en de behoefte-identificatie te leggen, en zijn interventiestrategie voor generatievernieuwing duidelijker toe te lichten (inclusief een nadere beschrijving in punt 3.2 van het NSP). Nederland wordt verzocht uit te leggen hoe alle geïdentificeerde behoeften (N.20, N.21 en N.22) en de belangrijkste belemmeringen worden aangepakt, mede gezien de aanbeveling van de Commissie op dit gebied. In deze uitleg moet worden verduidelijkt hoe interventies (zoals I.73.2, I.77.1 en I.78) bijdragen aan SO7, en de speciale steun worden gespecificeerd die aan vrouwelijke landbouwers wordt gegeven. Bovendien moeten de consistentie en interactie met concrete nationale maatregelen (zoals de "Vermogensversterkende Kredieten" of de "Grondbank") worden toegelicht. Aangezien de hoge grondprijzen in de SWOT zijn aangemerkt als een belangrijk obstakel voor generatievernieuwing, dient ook te worden vermeld welke maatregelen Nederland denkt te nemen met betrekking tot deze kwestie.

1.3.2. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 8

103. Aangezien Leader de enige geprogrammeerde interventie is die rechtstreeks bijdraagt aan bredere (territoriale) plattelandsontwikkeling (SO8), wordt Nederland gevraagd te onderbouwen dat de sociale dimensie van de behoeften van plattelandsgebieden (N.23 en N.24) voldoende wordt aangepakt. Ook dient beknopt

te worden aangetoond dat basisinfrastructuur en -diensten met nationale of andere EU-financieringsbronnen worden geleverd om de in de SWOT geïdentificeerde zwakke punten aan te pakken. Nederland moet duidelijk aangeven wat de speciale bijdrage van het plan is aan plattelandsgebieden (buiten de landbouw) aangezien dit aspect medio 2023 zal worden geanalyseerd in het kader van de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU.

104. Om de bezorgdheid van de Commissie over de geringe inzet van het plan op bevordering van gendergelijkheid weg te nemen, moet Nederland volgens de Commissie nadenken over manieren om vrouwen te ondersteunen en hun situatie in plattelandsgebieden te verbeteren (naast participatie in de landbouw). Nederland wordt er ook aan herinnerd dat het ervoor moet zorgen dat organen voor gelijke behandeling die de belangen van vrouwen, jongeren en van mensen in achterstandssituaties behartigen, op evenwichtige wijze zijn vertegenwoordigd in het monitoringcomité.

105. Om het plan beter te kunnen plaatsen in de brede beleidscontext, vraagt de Commissie Nederland nader toe te lichten hoe N.25 (bio-economie, bosbouw, eiwittransitie) wordt aangepakt met nationale of andere EU-financieringsbronnen en hoe deze financiering wordt gecoördineerd met de financiering van het plan. Wat bosbouw betreft, dient ook rekening te worden gehouden met de opmerkingen over SO6 (en SO5). Daarnaast vraagt de Commissie Nederland uit te leggen hoe het denkt bij te dragen aan de eiwittransitie, die in SO9 (N.28 duurzame voedselproductie en eiwittransitie) als een behoefte is geïdentificeerd.

1.3.3. Strategische beoordeling van specifieke doelstelling 9

106. Bij SO9 zijn vijf behoeften vermeld, waarvan N.27 (dierenwelzijn) geheel en N.28 (duurzamer voedsel) en N.26 (voedselveiligheid) gedeeltelijk door het GLB zullen worden geadresseerd. Er is verdere informatie nodig over de vraag welke interventies het plan bevat om specifiek in te spelen op N.28 en N.26.

107. De Commissie weet dat Nederland sterk leunt op convenanten met de veehouderijsectoren om het dierenwelzijn te verbeteren, en merkt op dat het plan geen specifieke interventies bevat om het welzijn van dieren, en met name varkens en melkkoeien, te verbeteren. De genoemde investeringen zijn niet gericht op soorten en er worden geen concrete acties genoemd die verder gaan dan de wettelijke vereisten. De Commissie beveelt Nederland dringend aan om specifieke interventies voor dierenwelzijn met daarbij resultaatindicator R.44 (verbetering van het dierenwelzijn) in het plan op te nemen. Deze interventies moeten speciaal gericht zijn op het tegengaan van het couperen van staarten van varkens (Richtlijn 2008/120/EG inzake minimumnormen ter bescherming van varkens) en op de bevordering van het houden van legkippen, kalveren en zeugen in open huisvestingssystemen.

108. De Commissie weet dat de verkoop van antimicrobiële stoffen in Nederland fors is gedaald, en vraagt Nederland te streven naar een verdere terugdringing van de

verkoop van antimicrobiële stoffen en het gebruik van deze stoffen op een relatief laag niveau te houden.

109. De Commissie merkt op dat het plan niet duidelijk uitlegt hoe de verschuiving naar gezonde, meer plantaardige en duurzame voedingspatronen zal worden bewerkstelligd, en verzoekt Nederland daarom uit te leggen of en in hoever deze verschuiving wordt bevorderd met interventies.

110. De Commissie neemt er nota van dat Nederland de geïdentificeerde, als lage prioriteit aangemerkte behoefte inzake de terugdringing van voedselverspilling buiten het plan zal adresseren.

1.4. Modernisering van de sector door de stimulering en deling van kennis, innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden en door bevordering van de benutting daarvan door landbouwers via betere toegang tot onderzoek, innovatie, kennisuitwisseling en scholing

111. Gezien het verwachte belang van het GLB-netwerk voor de aanpak van de fragmentatie van het Nederlandse agrarische kennis- en innovatiesysteem (AKIS) wordt Nederland verzocht aan te geven dat het GLB-netwerk over voldoende personeel en financiële middelen voor de geplande activiteiten zal beschikken en dat het budget voor kennisuitwisseling en informatie toereikend is, aangezien het wordt besteed aan allerlei acties, waaronder mogelijk projecten in het kader van het Europees innovatieplatform (EIP).

112. In de SWOT wordt gewezen op de gunstige neveneffecten van meer digitalisering/innovatie in de landbouwsector op diverse doelen en streefcijfers voor bijvoorbeeld milieu en klimaat. De Commissie vraagt Nederland het plan te verbeteren door zijn digitaliseringsstrategie coherenter te maken en helderder te formuleren en daarbij aan te geven welke interventies van het plan in deze strategie passen, en om die interventies duidelijk aan de relevante SO's te koppelen en opheldering te geven over de verwachte financiële allocaties, resultaten (bv. de uitrol van digitale tools voor landbouwers) en tijdschema's. Daarbij dient ook te worden aangegeven welke middelen uit andere EU-instrumenten (Europese hubs voor digitale innovatie, onderzoeks- en innovatiestrategieën voor slimme specialisatie, de herstel- en veerkrachtfaciliteit) of uit nationale bronnen komen en wat de verwachte impact ervan is. Al met al wordt Nederland gevraagd ervoor te zorgen dat de onderwerpen precisielandbouw en de bijdrage aan EU-connectiviteitsstreefcijfers voldoende aan bod komen.

1.5. Vereenvoudiging voor eindbegunstigden

113. Ter vervollediging van zijn moderniseringsstrategie en met het oog op de evaluatie daarvan vraagt de Commissie Nederland meer details te geven over het tijdschema van deze strategie en over het verband ervan met de verschillende elementen van het geïntegreerd beheers- en controlesysteem. Nederland wordt ook verzocht in het plan informatie te verstrekken over de frequentie van de actualisering van het identificatiesysteem voor landbouwpercelen. Bovendien wordt Nederland verzocht meer informatie te verstrekken over de soort gegevens die gebruikt zullen worden

voor het vooraf invullen van geospatiale aanvragen, over de wijze waarop de begunstigden aangiften van landbouwpercelen kunnen wijzigen of intrekken, en over het mogelijke gebruik van nieuwe technologie bij de controle of monitoring van niet-GBCS-interventies en over de mogelijkheid om het areaalmonitoringsysteem te gebruiken voor de behandeling van gevallen van overmacht.

114. Uit de bijlage “GLB pilots” blijkt dat landbouwers de ecoregeling complex vinden en de kans op het maken van fouten groot achten. De Commissie acht het van belang dat Nederland een IT-systeem ontwikkelt dat het voor landbouwers gemakkelijker en minder arbeidsintensief maakt om de juiste keuzen bij de ecoregelingsinterventie te maken, en in dit IT-systeem rekening houdt met de conditionaliteit en andere interventies die op het areaal van een landbouwbedrijf van toepassing zijn (bijvoorbeeld AMK-verbintenissen).

1.6. Streefcijferplan

115. De belangrijkste opmerkingen over de resultaatindicatoren en daarmee het streefcijferplan zijn opgenomen in punt 1. Nederland wordt gevraagd het streefcijferplan dienovereenkomstig aan te passen. Het streefcijferplan moet alle (en alleen) resultaatindicatoren bevatten voor een SO waarvoor interventies zijn gepland die rechtstreeks en significant bijdragen. Ook dient de tabel met streefcijfers te worden aangevuld met de waarden voor 2023 en, indien van toepassing/beschikbaar, met de cijfers voor 2021.

116. Naast deze algemene opmerkingen heeft de Commissie duidelijke fouten waargenomen in de berekening van de waarde van resultaatindicatoren in het streefcijferplan. Met name werd opgemerkt dat de tellers van bepaalde resultaatindicatoren niet altijd logisch voortvloeien uit de geplande output van de interventies die bijdragen aan de resultaatindicator zoals weergegeven in tabel 2.3.2 van het plan voor geplande interventies en outputs. Zo wordt in die tabel aangegeven dat R.27 wordt gevoed door de interventies I.73.3, I.77.7 en I.77.8. De som van de geplande outputs wijkt echter duidelijk af van de waarde die wordt gebruikt in de teller van de resultaatindicator. Dit klopt niet. Nederland wordt daarom verzocht ervoor te zorgen dat de waarden van de geplande output van de interventies corresponderen met de cijfers die in de teller van de resultaatindicatoren worden gebruikt. Ook dient ervoor te worden gezorgd dat voor de noemer de meest recente beschikbare contextindicatorwaarden worden gebruikt.

117. In punt 8, m), van de bijlage bij Verordening (EU) 2021/2290 is bepaald dat bij de berekening van mijlpalen en streefcijfers voor de resultaatindicatoren rekening moet worden gehouden met de outputs van aanvullende nationale financiering. Nederland wordt verzocht te bevestigen of deze bepaling correct is toegepast en, in voorkomend geval, de berekening van zijn resultaatindicatoren aan te passen.

118. Om de juiste waarde van de resultaatindicatoren te verkrijgen, moet de noemer ook correct zijn. Er wordt op gewezen dat de noemer bij R.38 (Leader) hoger is dan 100 %. Dit komt doordat Nederland de contextindicator in tabel 2.2 niet heeft

aangepast aan de definitie van plattelandsgebieden. Er moet dus ook voor worden gezorgd dat de juiste, meest recente beschikbare contextindicatorwaarden worden gebruikt voor de noemers van alle resultaatindicatoren.

119. Daarnaast heeft de Commissie specifieke opmerkingen over de volgende resultaatindicatoren en streefwaarden:

120. R.1 (opleiding): niet volledig. Advies, opleiding en coaching in het kader van sectorale programma's moet ook aan deze indicator worden gekoppeld. Bovendien moet R.1 betrekking hebben op het aantal personen en niet op het aantal landbouwbedrijven zoals aangegeven in I.78. De interventielogica moet dienovereenkomstig worden aangepast.

121. R.2 (koppeling van advies- en kennissystemen): Er moet worden uitgelegd waarom het R.2-streefcijfer voor het aantal opgeleide adviseurs constant blijft, terwijl het aantal opgeleide landbouwers duidelijk toeneemt.

122. R.3 (digitalisering): ontbreekt ondanks de geïdentificeerde behoeften en geplande interventies. Interventies (bv. I.73.1 in het geval van investeringen in precisielandbouw) die rechtstreeks en significant bijdragen aan deze indicator, moeten worden gekoppeld.

123. R.4 (koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken): er moet voor worden gezorgd dat alle interventies in de vorm van rechtstreekse betalingen (met inbegrip van ecoregelingen) aan deze resultaatindicator zijn gekoppeld.

124. R.5 (risicobeheer): 1) sectorale interventies voor het risicobeheer moeten bijdragen aan deze resultaatindicator; 2) laag ambitieniveau. Huidig aandeel: 4,9 %. Waarde voor 2023: 4,6 %. Het is nodig om de interventielogica aan te passen en de streefwaarde te onderbouwen (of aan te passen).

125. R.6 (herverdeling naar kleinere landbouwbedrijven): er moet voor worden gezorgd dat alle interventies in de vorm van rechtstreekse betalingen (met inbegrip van ecoregelingen) aan deze resultaatindicator zijn gekoppeld.

126. R.9 (investeringen in modernisering): de Commissie merkt op dat de waarde van R.9 (modernisering) gelijk is aan R.16 (investeringen in klimaat) en lager is dan R.26 (investeringen in natuurlijke hulpbronnen). Een interventie kan echter alleen aan R.16 en R.26 worden gekoppeld indien de investeringen speciaal zijn gericht op klimaat en milieu. Deze waarden lijken dus onjuist en kunnen voortvloeien uit een onjuiste interventielogica. Nederland wordt verzocht deze waarden toe te lichten en/of de interventielogica ervan aan te passen. Investeringen in het kader van sectorale programma's moeten worden gekoppeld aan R.9 indien gedaan door leden van een producentenorganisatie. De interventielogica moet worden aangepast.

127. R.10 (aandeel van landbouwers aangesloten bij producentengroeperingen, producentenorganisaties...): motivering van het streefcijfer ontbreekt. Het streefcijfer moet worden onderbouwd.

128. R.11 (concentratie van aanbod): resultaatindicator ontbreekt hoewel er operationele programma's voor groenten en fruit zijn met een rechtstreeks en significant verband met R.11. Moet worden toegevoegd.

129. R.12 (klimaatadaptatie): resultaatindicator ontbreekt hoewel er interventies zijn gepland die direct en indirect aan deze indicator bijdragen (bv. ecoregelingen). De resultaatindicator moet worden toegevoegd en aan alle relevante interventies worden gekoppeld.

130. R.14 (koolstofvastlegging): biologische productie die in het kader van sectorale programma's en samenwerking wordt gesteund, moet ook aan deze resultaatindicator worden gekoppeld. Interventielogica moet worden aangepast.

131. R.15 (hernieuwbare energie): resultaatindicator ontbreekt. Moet worden toegevoegd tenzij geen van de geplande investeringen in Nederland zal leiden tot de installatie van productiecapaciteit voor hernieuwbare energie. In voorkomend geval moet de interventielogica worden aangepast.

132. R.16 (klimaatinvesteringen): zie ook de opmerking onder R.9. Investeringen in het kader van sectorale programma's moeten worden gekoppeld aan deze indicator indien gedaan door leden van een producentenorganisatie. Koppeling aan investeringen op het landbouwbedrijf moet worden toegevoegd. De interventielogica moet worden aangepast.

133. R.17 (bebossing): resultaatindicator ontbreekt terwijl met de investeringsinterventies steun wordt verleend voor agrobosbouw. Moet worden toegevoegd.

134. R.19 (bodem): biologische productie die in het kader van sectorale programma's en samenwerking wordt gesteund, moet ook aan deze resultaatindicator worden gekoppeld. De interventielogica moet worden aangepast.

135. R.20 (luchtkwaliteit): resultaatindicator ontbreekt hoewel er behoeften zijn geïdentificeerd. De resultaatindicator moet worden toegevoegd en gekoppeld worden aan alle interventies die bijdragen aan deze indicator, met inbegrip van ecoregelingen.

136. R.21 (waterkwaliteit): resultaatindicator ontbreekt en er zijn geen interventies gepland terwijl er wel behoeften zijn geïdentificeerd. Biologische productie die in het kader van ecoregelingen, sectorale programma's en samenwerking wordt gesteund, moet aan deze resultaatindicator worden gekoppeld.

137. R.22 (nutriëntenbeheer): resultaatindicator ontbreekt hoewel er behoeften zijn geïdentificeerd en geplande interventies bijdragen aan deze indicator. Zo moeten ecoregelingen, biologische productie die in het kader van sectorale programma's

wordt gesteund, en samenwerking aan deze resultaatindicator worden gekoppeld.

138. R.23 (duurzaam watergebruik): streefcijfer niet ambitieus. De waarde is laag en er is geen stijging voorzien. Lijkt niet in overeenstemming met de geïdentificeerde behoeften. Een en ander moet worden gemotiveerd en/of aangepast.

139. R.24 (gebruik van gewasbeschermingsmiddelen): resultaatindicator ontbreekt hoewel er behoeften zijn geïdentificeerd en geplande interventies rechtstreeks en significant bijdragen aan deze indicator. Zo moeten ecoregelingen, biologische productie die in het kader van sectorale programma's wordt gesteund, en samenwerking ook aan deze resultaatindicator worden gekoppeld.

140. R.25 (milieuprestatie in de veehouderijsector): resultaatindicator ontbreekt terwijl zeldzame rassen met één interventie in het kader van artikel 70 van de VSP worden gesteund. De interventielogica moet worden aangepast.

141. R.26 (natuurlijke hulpbronnen): voor alle investeringen (ook voor digitalisering) die ook betrekking hebben op natuurlijke hulpbronnen, moet resultaatindicator R.26 worden toegevoegd.

142. R.27 (milieu- of klimaatgerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden): niet alle interventies die rechtstreeks en significant bijdragen, zijn meegenomen. Investeringen in het kader van sectorale interventies moeten ook aan deze indicator worden gekoppeld.

143. R.28 (milieu- of klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie): niet alle bijdragende interventies zijn meegenomen: 1) de interventies advies, opleiding en coaching via sectorale programma's, de interventie voor operationele EIP-groepen en de interventie inzake kennisuitwisseling en advies met betrekking tot milieu- of klimaatgerelateerde prestaties moeten ook aan deze indicator worden gekoppeld. Ook moeten de bijdragen van samenwerkingsinterventies worden meegenomen; 2) aangezien R.28 een subset van R.1 is, moet O.3 ook worden gekoppeld aan R.28.

144. R.29 (biologische landbouw): streefcijfer niet ambitieus. Het streefcijfer van 3,85 % is lager dan het huidige percentage biologisch areaal (3,95 % van de OCG). Moet opnieuw worden bezien. Niet alleen ecoregelingen, maar ook de samenwerkingsinterventie en sectorale interventies dragen rechtstreeks en significant bij aan deze resultaatindicator. De interventielogica moet worden aangepast.

145. R.31 (instandhouding van habitats en soorten): streefcijfer niet duidelijk. 16 % van de landbouwgrond (in ha) zou vallen onder biodiversiteitsverbintenissen, maar niet duidelijk is of en in hoever rekening is gehouden met Natura 2000-gebieden. In voorkomend geval is een onderbouwing en/of aanpassing nodig. Biologische productie die in het kader van ecoregelingen, sectorale

programma's en samenwerking wordt gesteund, moet ook aan deze resultaatindicator worden gekoppeld. De interventielogica moet worden aangepast.

146. R.32 (investeringen in verband met biodiversiteit): 1) laag ambitieniveau. Investeringen in verband met biodiversiteit worden op slechts 1,72 % van de landbouwbedrijven gefinancierd en dus zullen de investeringen waarschijnlijk geen significante verandering in de toestand van habitats en soorten in de landbouwgebieden teweegbrengen. In voorkomend geval is een onderbouwing en aanpassing nodig; 2) productieve en niet-productieve investeringen op het landbouwbedrijf en biologische landbouw in het kader van ecoregelingen dragen ook rechtstreeks en significant bij aan deze indicator. De interventielogica moet dienovereenkomstig worden aangepast.

147. R.33 (verbetering van het Natura 2000-beheer): resultaatindicator ontbreekt hoewel I.77.7 bijdraagt aan deze indicator.

148. R.34 (behoud van landschapselementen): streefcijfer niet ambitieus. Slechts 4,3 % van de OCG zou profiteren van betalingen voor het behoud van landschapselementen. Een onderbouwing is nodig.

149. R.35 (behoud van bijenkorven): moet worden geschrapt omdat R.35 alleen van toepassing is op interventies in het kader van het interventietype als omschreven in artikel 55, lid 1, punt b), van de VSP.

150. R.36 (generatievernieuwing): de koppeling van interventie 73.1 aan R.36 moet worden geschrapt omdat de hogere medefinanciering van investeringen bij jonge landbouwers niet voldoende bijdraagt aan R.36.

151. R.37 (groei en banen in plattelandsgebieden): resultaatindicator ontbreekt hoewel de steun aan jonge landbouwers (I.30, I.75 en I.77.4) bijdraagt tot het scheppen of veiligstellen van banen. Deze interventies moeten worden gekoppeld aan R.37. Daarnaast kan Leader tot nieuwe banen leiden (hoewel het streefcijfer kan worden geactualiseerd als de strategieën eenmaal bekend zijn). De interventielogica moet worden aangepast.

152. R. 38 (Leader): het aandeel is hoger dan 100 % omdat de contextindicator in tabel 2.2 niet is aangepast aan de Nederlandse definitie van plattelandsgebieden. Tabel 2.2 moet worden bijgewerkt.

153. R.39 (ontwikkeling van de plattelandseconomie): resultaatindicator ontbreekt. Investeringen in het kader van sectorale programma's moeten aan deze indicator worden gekoppeld indien gedaan door coöperaties. Is het zeker dat de interventies geen andere begunstigden dan landbouwers zullen steunen en geen landbouwers zullen steunen die investeren in andere winstgevende activiteiten van het bedrijf (zoals verwerking)? Bedrijven in de bio-economie? In voorkomend geval is een aanpassing nodig.

154. R.41 (aansluiting van het platteland van Europa): resultaatindicator ontbreekt. Wordt deze indicator door Leader gevoed als de strategieën eenmaal bekend zijn? Een bevestiging is nodig.

155. R.42 (sociale inclusie): resultaatindicator ontbreekt. Wordt deze indicator door Leader gevoed als de strategieën eenmaal bekend zijn? Een bevestiging is nodig.

156. R.43 (gebruik van antimicrobiële stoffen): resultaatindicator ontbreekt. Biologische landbouw leidt tot een vermindering van het antibioticagebruik. Er moet een streefcijfer worden vastgesteld.

157. R.44 (dierenwelzijn): resultaatindicator ontbreekt. Biologische landbouw leidt tot verbetering van het dierenwelzijn. Hoewel er geen specifieke interventie is opgezet voor de verbetering van het dierenwelzijn, moet er dus een streefcijfer worden vastgesteld. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de bijdrage van de investeringsinterventie.

2. OPERATIONELE BEOORDELING

2.1. Minimaal geoormerkt budget

158. In het algemeen moet worden gewaarborgd dat elke interventie die in het kader van hoofdstuk 5 van het plan is geoormerkt, of het nu gaat om milieu, generatievernieuwing of Leader, volledig (dus niet slechts deels) bijdraagt tot de naleving van een van die oormerkvereisten. Ook moet ervoor worden gezorgd dat de financiële informatie over het geheel genomen volledig en correct is en dat de hoofdstukken 5 en 6 onderlinge consistentie vertonen omdat anders geen goede analyse van de oormerking mogelijk is. Zo moeten de bedragen voor milieu, generatievernieuwing en Leader waar nodig duidelijk worden vermeld en herberekend met het oog op de inachtneming van de oormerking.

159. Bovendien vraagt de Commissie Nederland de volgende specifieke problemen op te lossen die het gevolg lijken te zijn van een rekenfout.

160. Voor kalenderjaar 2027 komt het voor CRISS (aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid) gereserveerde bedrag niet uit op het minimum van 10 % van bijlage IX bij de VSP (artikel 98 van de VSP). Er moeten de nodige aanpassingen worden gedaan.

161. Voor kalenderjaar 2027 komt het voor ecoregelingen gereserveerde bedrag niet uit op het minimum van 25 % van bijlage IX bij de VSP (artikel 97 van de VSP). Er moeten de nodige aanpassingen worden gedaan.

162. Voor groenten en fruit moet worden aangegeven hoe de percentages van artikel 50, lid 7, van de VSP worden bereikt (bv. 15 % van de uitgaven in verband met AMK-doelstellingen en 2 % van de uitgaven in verband met onderzoeks- en innovatiedoelstellingen).

2.2. Definities en minimumvereisten

163. Nederland wordt verzocht het plan op de volgende punten te verbeteren.

164. Punt 4.1.1.2 — betere omschrijving van de instandhoudingscriteria. Bij blijvende teelten moeten deze criteria zowel de grond als de gewassen omvatten.

165. Punt 4.1.2.1 — meer informatie over de definitie van agrobosbouw, zoals boomdichtheid, grootte, verdeling met betrekking tot bodem- en klimaatomstandigheden of beheerpraktijken. Met betrekking tot "voedselbossen" moet worden verduidelijkt of de drie voorwaarden cumulatief zijn of elkaar uitsluiten.

166. Punt 4.1.2.1.3 — schrapping van de vermelding van de teelt van gewassen bij blijvend grasland.

167. Punt 4.1.2.3.2 — informatie over de minimale beplantingsdichtheid.

168. Punt 4.1.2.4.4 — nadere uitwerking van de criteria voor "opnieuw inzaaien met andere typen gras". Met name moet worden uitgelegd of de andere typen betrekking hebben op soort, geslacht of een ander niveau.

169. Punt 4.1.3.1 — vaststelling van objectieve criteria om te bepalen of niet-landbouwactiviteiten schadelijk zijn. Bovendien moet worden uitgelegd of de "overheersing" van de landbouwactiviteit per geval of op basis van bepaalde categorieën zal worden beoordeeld.

170. Punt 4.1.3.3 — toevoeging van het woord "gehele" vóór "kalenderjaar".

171. Punt 4.1.3.5 — verplaatsing van de informatie over zonnepanelen naar het LPIS (punt 7.3.1.1.1) omdat zonnepanelen niet onder "landschapselementen" kunnen worden geschaard.

172. Punt 4.1.3.7 — heeft betrekking op nationale regelingen en niet op de ecoregeling.

173. Punt 4.1.4.1 — vaststelling van objectieve criteria om te bepalen welke landbouwers actieve landbouwers zijn zodat de EU-steun beter op hen kan worden toegespitst. Bovendien moet ervoor worden gezorgd dat de criteria om te bepalen wie een actieve landbouwer is, niet nadelig uitvallen voor landbouwers die geen productieve activiteiten verrichten.

174. Punten 4.1.5 en 4.1.6 — verduidelijking van de term "blokkerende zeggenschap".

175. Punt 4.1.6 — uitwerking van het element "voor het eerst" in de definitie.

176. Punt 4.1.7.2 — uitleg over de vermindering van de uitvoeringslasten en over de bijdrage aan de doelstelling om een "leefbaar landbouwinkomen" te ondersteunen, op basis van kwalitatieve en kwantitatieve informatie.

GLB-netwerk

177. Hoewel het nationale GLB-netwerk vrij uitgebreid in punt 4.4 wordt beschreven, wordt Nederland gevraagd nadere informatie te verstrekken over de beoogde nationale GLB-netwerkactiviteiten die verband houden met de samenwerking met operationele groepen in het kader van het EIP, met Leader/andere territoriale initiatieven en de bijdrage aan monitoring en evaluatie. Ook is informatie nodig over de indicatieve beschikbare financiële middelen voor het nationale GLB-netwerk en het indicatieve tijdschema voor de lancering ervan.

Coördinatie, afbakening en synergieën tussen het plan en andere EU-fondsen

178. Punt 4.5 bevat slechts gedeeltelijke informatie over de coördinatie en afbakening tussen het plan en andere EU-financieringsbronnen. Aangezien de ESIF-programma's voor Nederland en de partnerschapsovereenkomst Nederland nog niet zijn goedgekeurd, wordt Nederland gevraagd de informatie bij te werken en details over de complementariteit, synergie en afbakening tussen het plan en de ESIF-financiering na de goedkeuring van die programma's en overeenkomst toe te voegen, met name in punt 4.5. De Commissie kan op basis van deze goedgekeurde documenten nog met aanvullende vragen komen.

179. Ook dient nadere informatie te worden gegeven over de wijze waarop de financiering van het plan wordt gecoördineerd met de maatregelen van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, alsmede met de acties in het kader van LIFE en CEF, indien van toepassing. Daarnaast dienen ook synergieën met de langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU te worden beschreven. Ook moeten de afbakening en complementariteiten met het ESF+ en eventueel de coördinatie met het ESF+ aan bod komen.

180. In het plan wordt aangegeven dat complementariteit met het EFRO van groot belang is. Nederland moet verduidelijken hoe de complementariteit met het EFRO wordt geborgd en hoe de synergieën tussen de partnerschapsovereenkomst en het plan vorm krijgen.

181. Nederland wordt verzocht uitleg te geven over de complementariteiten tussen het plan en het EFRO.

182. Onder het kopje "Afbakening" verwijst het plan naar SO's uit hoofde van artikel 6, lid 1, punten d), g), h) en i), van de VSP en geeft het aan dat de beoogde interventies in het kader van die SO's synergie en overlap met het EFRO kunnen hebben. De afbakening wordt niet toegelicht. Nederland wordt verzocht nader in te gaan op deze afbakening en daarbij rekening te houden met het gekozen beleid en de gekozen SO's voor de EFRO-programma's in Nederland.

183. De Europese Commissie herinnert eraan dat de lidstaten de door de EU gefinancierde O&I-acties en -resultaten (d.w.z. missies, onderzoeksresultaten, tools, partnerschappen, instrumenten) steeds meer in de strategische GLB-planning moeten inzetten voor het transformatieproces dat in de landbouw nodig is om met name de

met elkaar verweven uitdagingen op het gebied van bodemgezondheid, klimaat en biodiversiteit aan te gaan. Drie Horizon Europa-missies ("Aanpassing aan klimaatverandering", "Een bodemdeal voor Europa" en "Onze oceanen en wateren uiterlijk in 2030 herstellen") bieden kansen om baanbrekende oplossingen sneller te testen en in te zetten via plaatsgebonden activiteiten op het platteland. Bovendien zullen een aantal O&I-partnerschappen op belangrijke gebieden als agro-ecologie, diergezondheid en dierenwelzijn, landbouwgegevens en voedselsystemen innovatieve oplossingen opleveren die de landbouwsector duurzamer en efficiënter maken. Nederland wordt verzocht te beschrijven hoe het via het GLB steun verleent voor de uitvoering van de missies en partnerschappen van Horizon Europa (Verordening (EU) 2021/695 tot vaststelling van Horizon Europa — het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie).

2.3. Interventies en uitgangssituatie

2.3.1. Conditionaliteit

184. Wat GLMC 2 betreft, wordt Nederland verzocht uit te leggen hoe de bescherming van koolstofrijke bodems specifiek wordt geborgd. Nederland stelt voor deze GLMC voor dat het peilbesluit (de vaststelling van waterstanden door waterschappen) in acht moet worden genomen. Hoewel het peilbesluit een maatregel is die zinvol en nodig is om inklinking van de bodem te voorkomen en daarmee koolstofrijke bodems te beschermen, zal het alleen bijdragen aan de doelstelling van deze GLMC indien het peil in een peilbesluit zo wordt vastgesteld dat klimaat- of biodiversiteitsdoelen worden bereikt en verdere achteruitgang van veengronden en wetlands wordt voorkomen. "Houden aan het peilbesluit" is op zich niet voldoende. Nederland wordt daarom gevraagd zijn nationale norm voor GLMC 2 te herzien. Nederland wordt ook verzocht aan te geven hoeveel peilbesluiten er zijn, of er gedurende het kalenderjaar verschillende peilbesluiten kunnen gelden voor hetzelfde landbouwareaal, wat de juridische status van een peilbesluit is en of het in die besluiten vastgestelde peil optimaal kan worden geacht voor het bereiken van klimaat- en biodiversiteitsdoelen.

185. Het plan heeft alleen betrekking op kustvlakten en laagveen, tot circa 1 m boven NAP. De VSP biedt deze mogelijkheid niet. Nederland wordt gevraagd voorwaarden voor de aanwijzing van de wetlands en veengrond waarvoor GLMC 2 zal gelden, zodanig vast te stellen dat alle wetlands en veengronden op landbouwgrond in het kader van GLMC 2 worden beschermd, zoals vereist. Nederland stelt in het plan onder GLMC 2 dat veengebieden in Natura 2000-gebieden passende bescherming genieten via de GLMC's 1 en 9. Nederland wordt gevraagd deze stelling te herzien omdat de GLMC's 1 en 9 in de eerste plaats gericht zijn op grasland, terwijl GLMC 2 dient te gelden voor alle als wetland en veengrond aangemerkte subsidiabele landbouwgrond, ongeacht het gebruik ervan.

186. GLMC 4: de voorgestelde breedte van de bufferstroken (2 m) lijkt niet in overeenstemming met voetnoot 2 van GLMC 4 in bijlage III bij de VSP, waarin een breedte van ten minste 3 meter wordt vermeld. De mogelijkheid om de breedte aan te passen, geldt alleen voor gebieden met ontwaterings- en irrigatiesloten van

betekenis indien dit voor het gebied in kwestie naar behoren gerechtvaardigd is op grond van specifieke plaatselijke omstandigheden. Nederland wordt daarom gevraagd zijn nationale norm dienovereenkomstig te herzien. Voor de gebieden waar dit gerechtvaardigd zou zijn, moet Nederland conform voetnoot 2 van GLMC 4 in bijlage III bij de VSP een motivering geven en de gekozen aanpassing van de minimumbreedte toelichten. Er moet nader worden uitgelegd wat wordt verstaan onder “overige wateren” en “watervoerende sloten”.

187. GLMC 5: de Commissie verzoekt Nederland nadere uitleg te geven over de voorgeschreven diepte van de bodembewerking en over de vraag of contourploegen van toepassing is.

188. GLMC 6 betreft areaal waar kale grond voorkomt (blijvende teelten en bouwland met uitzondering van tijdelijk grasland). Met name moet alle bouwland bedekt zijn. De Nederlandse autoriteiten wordt daarom verzocht GLMC 6 te betrekken op zowel blijvende teelten als alle bouwland van het landbouwbedrijf, en niet alleen op zwarte braak. Bovendien moet Nederland nadere informatie verstrekken over zijn beoordeling dat de zomer de gevoeligste periode is en niet de winter, terwijl kale grond juist in de winter een groter risico van afspoeling door regen en wind kan lopen.

189. GLMC 7: Nederland dient aan te geven hoelang het vanggewas ten minste op het land moet blijven en of er in jaar 2 een ander gewas moet worden geplant, ook na een op de hoofdteelt van jaar 1 volgende korte vanggewasperiode. Nederland wordt gevraagd te verduidelijken dat het secundaire gewas gedurende de volledige, tussen twee hoofdgewassen liggende periode moet worden geteeld zodat er sprake is van een duidelijke rustperiode tussen deze hoofdteelten. Voorts moet de definitieve lijst van “rustgewassen”, waarvoor de vruchtwisselingsverplichting niet geldt, worden gegeven.

190. GLMC 8: deze GLMC is gericht op het beschermen en creëren van niet-productieve elementen die van essentieel belang zijn voor de biodiversiteit. Nederland wordt aangemoedigd zijn beoogde bescherming uit te breiden tot meer soorten landschapselementen. Dienovereenkomstig wordt Nederland verzocht te motiveren waarom de instandhouding niet geldt voor alle landschapselementen, maar alleen voor heggen en bomen, en waarom de instandhouding van andere landschapselementen, zoals vijvers, is uitgesloten. Nederland wordt gevraagd te bevestigen dat het snoei- en maaiverbod in de broedperiode ook voor landbouwbedrijven met minder dan tien hectare bouwland geldt, en de periode waarin het snoeien en kappen van bomen niet is toegestaan, uit te breiden tot het broedseizoen.

191. GLMC 9: de Commissie moedigt Nederland aan om in de omschrijving een verbod op de omzetting van blijvend grasland op te nemen. Deze GLMC moet betrekking hebben op alle “ecologisch kwetsbare gebieden” in Natura 2000-gebieden die worden aangewezen en aangemerkt als gebieden die “strikte bescherming” behoeven. Bij de aanwijzing moet rekening worden gehouden met de huidige graslandstatus (en met de doelstelling om een goede staat van instandhouding van

deze waardevolle graslanden te realiseren). Nederland wordt gevraagd verdere details te geven over de ontheffingsmogelijkheid, en met name duidelijkheid te verschaffen over waar de compensatiearealen die niet reeds onder deze GLMC vallen, zich kunnen bevinden.

2.3.2. Voor rechtstreekse inkomenssteun

2.3.2.1. Basisinkomenssteun voor duurzaamheid (artikelen 21 tot en met 28 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

192. Op basis van de gegeven motivering kan niet worden beoordeeld of het vastgestelde eenheidsbedrag voor basisinkomenssteun voor duurzaamheid (BISS) passend is. Derhalve moet deze motivering verder worden uitgewerkt met gegevens over de inkomensbehoeften en eventueel met andere elementen, zoals de beschikbaarheid van financiële middelen.

193. De Commissie vraagt Nederland meer uitleg te geven over de toepassing van de differentiatie van de steun, zoals vermeld voor veengronden, Natura 2000-gebieden en kwetsbaar blijvend grasland. Een dergelijke differentiatie kan onder artikel 22, lid 2, van de VSP vallen en vereist een duidelijke beschrijving van de verschillende groepen gebieden en een motivering van het eenheidsbedrag voor elke groep op basis van een beoordeling van het verschil in inkomensbehoeften voor elk van de verschillende groepen.

194. Nederland wordt verzocht de variatie in het BISS-eenheidsbedrag te heroverwegen. De variatie uitgedrukt in percentages wordt als zeer hoog beschouwd en is niet voldoende onderbouwd. De onderbouwingen van enerzijds het eenheidsbedrag en anderzijds de minimum- en maximumeenheidsbedragen moeten aan elkaar worden gekoppeld en moeten in de eerste plaats berusten op gegevens over de behoeften waarin de betrokken interventies willen voorzien. Elementen van onzekerheid die leiden tot een risico van niet-bestede middelen, kunnen worden toegevoegd. Wel moeten deze elementen ook worden toegelicht, bijvoorbeeld op basis van de ervaring die in het verleden is opgedaan met onderbesteding.

2.3.2.2. Aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid (artikel 29 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

195. De Commissie vraagt Nederland rekening te houden met de hierboven gemaakte opmerkingen over de herverdelingsstrategie.

2.3.2.3. Aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers (artikel 30 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

196. Nederland moet het voorgestelde gebruik van aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers (CISYF) verifiëren in het licht van het feit dat het om ontkoppelde inkomenssteun gaat, die doorgaans niet mag afhangen van een bedrijfsplan. In dit verband wordt Nederland verzocht opnieuw te kijken naar de achterliggende redenen om CISYF afhankelijk te stellen van vestigingssteun in het

kader van plattelandsontwikkeling, omdat er in beide gevallen — de koppeling aan een bedrijfsplan en de lumpsum — sprake lijkt van overlapping met de vestigingssubsidie. Voorts moet het eenheidsbedrag worden gemotiveerd in het licht van het bereiken van de beleidsdoelstelling en de cumulatie met de lumpsum van de vestigingssubsidie in het kader van plattelandsontwikkeling. De beschrijving van de interventie, inclusief de kwantitatieve informatie over wat per begunstigde is gepland, moet worden aangepast. Tot slot moet Nederland er ook voor zorgen dat de definitie van jonge landbouwer op coherente wijze in het plan wordt toegepast.

2.3.2.4. Ecoregeling (artikel 31 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

197. De ecoregeling wordt beschreven als een nationaal stelsel. Aangezien de individuele landbouwers zelf mogen bepalen welke activiteiten zij toepassen, is onduidelijk in hoeverre met deze interventie daadwerkelijk in alle behoeften zal worden voorzien. Voor de ecoregeling zijn verschillende indicatoren geprogrammeerd. Nederland moet ervoor zorgen dat te hoge ramingen worden voorkomen. Bovendien liggen het minimum en het maximum van het geplande gemiddelde eenheidsbedrag in de ecoregeling ver uiteen.

198. Nederland wordt gevraagd met betrekking tot het plan:

199. de bijdrage van de regeling aan de behoeften in het plan te specificeren;

200. het puntensysteem en de toepassing van de wegingsfactoren verder uit te werken;

201. te verduidelijken waar de gebiedsspecifieke acties van toepassing zijn en hoe deze acties worden toegespitst op gebieden waar ze gunstigere effecten sorteren;

202. een gedetailleerdere beschrijving te geven van de (verbetering van) van landbouwpraktijken en van de eisen die gelden voor landbouwers in het kader van de 26 eco-activiteiten;

203. ervoor te zorgen dat de eisen verder gaan dan de conditionaliteit;

204. de variatiebreedte in het gemiddelde eenheidsbedrag te motiveren en een uitgebreidere toelichting en motivering te geven voor de bedragen van de betalingen op brons- zilver- of goudniveau.

205. aan te geven welke activiteiten een landbouwer moet vervullen (“minimumvereisten”) om aan het niveau brons, zilver of goud te voldoen, en wat nodig is om de “gouden” norm te halen;

206. aan te geven of er speciale acties zijn gepland voor N_2O-emissiereducties (zoals voorgesteld in de beschrijving van de interventie);

207. te overwegen een activiteit voor het tegengaan van ammoniakemissies op te nemen;

208. informatie te verstrekken over de mate van verandering die de ecoregeling teweeg zal brengen ten opzichte van de huidige landbouwpraktijken.

209. De Commissie beveelt aan om in de programmering van de ecoregeling drie gemiddelde geplande eenheidsbedragen (één voor elk betalingsniveau) te hanteren.

210. Hieronder volgen enkele opmerkingen over bepaalde eco-activiteiten:

211. activiteit 6 (blijvend grasland): Nederland wordt gevraagd toe te lichten en te bepalen hoe de instandhouding van blijvend grasland verder gaat dan de baseline van GLMC 1 en hoe met deze activiteit milieu- en klimaatbehoeften worden aangepakt;

212. er ontbreken diverse tarieven, bijvoorbeeld bij activiteit 8 (gras/klaver), activiteit 11 (paludicultuur/natte teelt) en activiteit 23 (houtig element is aanwezig). Nederland wordt gevraagd de waarden in te vullen of uit te leggen waarom ze in het plan ontbreken;

213. activiteit 19 (veedichtheid): Nederland wordt verzocht het ambitieniveau te verhogen om de problemen op het gebied van nutriëntenverontreiniging en waterkwaliteit doeltreffend aan te pakken, met name wat betreft de verkleining van de veestapel en de extensivering van de veehouderij;

214. activiteit 25 biedt steun voor akkerranden van minimaal drie meter. Deze waarde moet worden verhoogd tot boven de baseline van drie meter, behalve in gebieden waarvoor een geringere breedte te verdedigen valt, net zoals bij GLMC 4;

215. activiteit 26 (biologische landbouw): bedrijven die al biologisch gecertificeerd zijn, voldoen automatisch aan de gouden norm. Nederland wordt gevraagd uit te leggen of landbouwbedrijven in omschakeling naar biologische landbouw, ook voor deze norm in aanmerking komen.

2.3.3. Voor interventies in bepaalde sectoren

2.3.3.1. Groenten en fruit

216. Nederland moet ervoor zorgen dat operationele programma's ten minste drie acties bevatten voor uitgaven die verband houden met de in artikel 46, punten e) en f), van de VSP genoemde doelstellingen. De Commissie is van mening dat deze eis moet worden vermeld in punt 5 ("specific design"). De Commissie verzoekt Nederland tevens dit deel te herzien en voor elke interventie specifieke informatie te verstrekken waaruit blijkt wat de verschillen zijn tussen de diverse interventies en hoe de doelstelling ervan wordt bereikt. De punten 5 en 7 vermelden geen specifieke nationale eisen, hetgeen zou betekenen dat alleen EU-eisen van toepassing zijn. Nederland wordt verzocht te bevestigen of deze interpretatie juist is. Bovendien dienen de punten 5 en 7 te worden aangevuld met een (niet-limitatieve) lijst van

voorbeelden. Zo moeten voor elke interventie klimaatmitigatie- en -adaptieacties worden vermeld.

217. De Commissie verzoekt Nederland het overzicht van de resultaatindicatoren voor de verschillende interventietypen te herzien en de koppelingen naar de desbetreffende resultaatindicatoren toe te voegen. Daarnaast moet Nederland ervoor zorgen dat de in artikel 47, lid 2, punten f), g) en h), van de VSP genoemde interventies niet meer dan een derde van de totale uitgaven in het kader van operationele programma's uitmaken (zie artikel 50, lid 7, punt d), van de VSP). Nederland wordt ook verzocht uit te leggen hoe ervoor wordt gezorgd dat de in artikel 50, lid 7, punten a) tot en met d), van de VSP vastgelegde boven- en ondergrenzen voor sectorale uitgaven in de sector groenten en fruit in acht worden genomen. Tot slot wordt Nederland verzocht na te gaan of en aan te tonen dat alle aanvullende vereisten van Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/126, zoals het percentage voor minimale waterbesparingen (zie artikel 11, lid 4, punt a)), in het plan naar behoren zijn beschreven en geadresseerd.

2.3.3.2. Bijenteelt

218. De Commissie verzoekt Nederland om:

219. in punt 3.5.2 een beschrijving op te nemen van een betrouwbare methode voor het bepalen van het aantal bijenkasten, zoals voorgeschreven in artikel 37 van Verordening (EU) 2022/126;

220. de beschrijving in deel 3.5.2 te verbeteren door een gedetailleerdere analyse van de sector zelf en de behoeften van de sector te geven, een beknopt overzicht van de geselecteerde interventies te geven en de voor de aanpak van de behoeften gekozen interventies te onderbouwen en uit te leggen hoe deze interventies worden uitgevoerd;

221. de interventies te noemen naar de verleende steun en het interventietype waarop ze betrekking hebben, en niet dezelfde naam te gebruiken;

222. de punten 5, 7, 9 en 10 van elke interventie te herzien en aan te passen aan de specifieke kenmerken van elke interventie en niet exact dezelfde informatie te geven voor de twee gekozen interventies;

223. de beschrijving in punt 5 te herzien en aan te geven hoe de specifieke interventie inspeelt op de sectorale doelstellingen en de geïdentificeerde behoeften, gevolgd door de concrete ondersteunde acties, de subsidiabele uitgaven (met ten minste enkele voorbeelden van subsidiabele kosten) voor elke in grote lijnen beschreven actie, de begunstigden en de subsidiabiliteitsvoorwaarden;

224. de belangrijkste thema's of prioritaire gebieden te beschrijven bij de projecten inzake toegepast onderzoek die in het kader van interventie I.55 — (1)(e): Sectorale interventie bijenteelt — (1)(e) worden gesteund;

225. ervoor te zorgen dat bij de indicatieve financiële allocatie voor 2023 rekening wordt gehouden met alle geplande uitgaven voor de uitvoering van maatregelen in het kader van het nationale bijenteeltprogramma 2020-2022 vanaf 1 september tot en met 31 december 2022;

226. in punt 9 beter te motiveren en toe te lichten hoe de geplande eenheidsbedragen en outputs, alsook de indicatieve financiële allocaties zijn bepaald voor elke interventie (het verband met punt 6 moet evident zijn);

227. de informatie in tabel 5.2.10 voor elke interventie, alsmede sectorale tabel 6.2.2 te herzien en de totale publieke uitgaven in de bijgewerkte tabellen van het plan op te nemen;

228. een en ander duidelijk af te bakenen van Elfpo-interventies.

2.3.4. Voor plattelandsontwikkeling:

2.3.4.1. Beheersverbintenissen (artikel 70 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

70.1: AMK-verbintenissen

229. Nederland stelt een interventie met gecertificeerde agrarische collectieven voor. Met deze collectieven wordt een overeenkomst gesloten over verbintenissen op in het Provinciaal Natuurbeheerplan aangewezen grond waarvoor de overheid een doelstelling heeft geformuleerd. Nederland wordt verzocht verdere duidelijkheid over het type doelstellingen in deze plannen te verschaffen, een overzicht te geven van de door de collectieven te realiseren doelstellingen en uit te leggen hoe de monitoring en de controle zullen plaatsvinden. Ook moet worden uitgelegd waarom Nederland het vakje heeft aangekruist dat aangeeft dat het om hybride en niet om resultaatgerichte verbintenissen gaat. Er wordt gesteld dat het resultaat van het tenderproces een bepaalde minimale en maximale omvang van door de collectieven te realiseren leefgebied is en dat minimumeisen voor de samenstelling van de beheerfuncties deel uitmaken van dit proces. Nederland wordt verzocht daarover verdere uitleg te geven. In deze interventie worden AMK-verbintenissen voor drie categorieën voorgesteld: beheer van leefgebieden van bedreigde soorten, watermaatregelen en klimaat. Uit een recente evaluatie uit 2021 van de AMK-verbintenissen bleken de voordelen van het beheer van de habitats van bedreigde soorten waarbij AMK-verbintenissen worden toegespitst op bepaalde geografische gebieden. Nederland wordt gevraagd klimaat- en waterverbintenissen, zoals habitatbeheerverbintenissen, toe te spitsen op prioritaire gebieden met water- of klimaatproblemen.

230. Hoewel het plan ruimschoots aandacht besteedt aan de noodzaak van herstel van de boerenlandvogelpopulaties, is het op dit punt niet ambitieus genoeg. Voor het beheer van boerenlandvogels zijn slechts 18-26 kerngebieden van 1 000 ha gepland, terwijl er volgens het PAF (en het Aanvalsplan Grutto) 30 van dergelijke gebieden (in totaal 30 000 ha) nodig zijn voor het herstel van die vogelpopulaties. Nederland moet ervoor zorgen dat het plan of de nationale financiering in overeenstemming wordt gebracht met de streefcijfers van het PAF. Anders gaan deze vogelpopulaties

nog verder achteruit. Het moet er ook voor zorgen dat het desbetreffende budget vanaf 2023 beschikbaar is.

231. N.26 (Betere voedselveiligheid en transparantie, inclusief minder gewasbeschermingsmiddelen) wordt niet genoemd als een van de behoeften waarop de interventie inspeelt. Gelet op het type verbintenis wordt Nederland gevraagd te overwegen om N.26 toe te voegen als een van de behoeften waarop deze interventie inspeelt.

232. Nederland wordt verzocht te beoordelen of er significante en rechtstreekse verbanden bestaan met R.12, R.21, R.22, R.24 en R.25 of andere indicatoren.

233. Nederland heeft in bijlage X bij het plan een beschrijving gegeven van de baseline voor AMK-verbintenissen. Nederland wordt gevraagd deze baseline verder uit te werken en ervoor te zorgen dat de beheervoorschriften verder gaan dan de desbetreffende conditionaliteit.

234. In de interventies 1.77.6 (samenwerking voor realisatie van integrale gebiedsontwikkeling) en 1.77.7 (gebiedsgerichte samenwerking ter versterking van aanpak veenweide en natuurherstel stikstof) worden beheersverbintenissen niet uitgesloten. Nederland wordt verzocht de complementariteit tussen samenwerkingsinterventies en AMK-verbintenissen aan te geven en dubbele financiering uit te sluiten.

235. Volgens het plan kan een activiteit die onder de ecoregeling wordt uitgevoerd en ook in de AMK-verbintenissen wordt opgevoerd, bij de ecoregeling meetellen voor het verzamelde aantal punten, maar wordt deze uitbetaald via de AMK-verbintenissen. Nederland dient deze mogelijkheid uit te sluiten, omdat deze niet in overeenstemming lijkt met artikel 70, lid 3, punt d), dat voorschrijft dat AMK-klimaatverbintenissen verschillend moeten zijn van de verbintenissen waarvoor betalingen worden toegekend op grond van artikel 31 van de VSP. In dit verband dient Nederland in aanmerking te nemen dat de AMK-verbintenis punten in de ecoregeling oplevert en dus tot gevolg kan hebben dat meer steun wordt verkregen in het kader van die regeling.

236. Het met de interventie nagestreefde aantal hectare groeit van meer dan 100 000 in de vorige plattelandsontwikkelingsperiode naar 130 000 in het plan (ongeveer 7 % van het landbouwareaal). Gezien de ernstige problemen van Nederland op het gebied van biodiversiteit, milieu en klimaat lijkt een toename van 30 000 ha bij de AMK-verbintenissen niet voldoende. Nederland wordt ook gevraagd of een vergroting van het areaal voor AMK-verbintenissen de meest doeltreffende aanpak is voor de milieu- en klimaatproblemen in Nederland.

237. Om de eerder genoemde redenen vraagt de Commissie Nederland te overwegen om biologische landbouw te steunen in het kader van een specifieke artikel 70-interventie.

238. Nederland wordt gevraagd of het juist is dat in de financiële tabel bij O.14 geen output is opgenomen en of voor het jaar 2023 geen budget wordt uitgetrokken voor AMK-verbintenissen.

239. Voor het regionale niveau wordt NUTS1 voorgesteld in het plan. Nederland wordt verzocht nader uit te leggen waarom het NUTS 1-niveau voor dit type verbintenissen wordt voorgesteld.

70.2: Zeldzame landbouwhuisdierrassen

240. Nederland geeft aan dat de steun voor maximaal 100 GVE (grootvee-eenheden) runderen, 75 GVE schapen en 75 GVE geiten wordt verleend. Nederland wordt verzocht te bevestigen dat deze steunvoorwaarde per begunstigde geldt.

241. Uit de beschrijving van de behoefte blijkt dat in Nederland veel rassen met uitsterven worden bedreigd. Nederland wordt verzocht het volgende aan te geven: a) het aantal met uitsterven bedreigde vrouwelijke fokdieren op nationaal niveau, b) het aantal en de bedreigde status van de in de lijst vermelde rassen zoals gecertificeerd door een naar behoren erkende relevante wetenschappelijke instantie, en c) welke naar behoren erkende relevante technische instantie het stamboek voor het betrokken ras registreert en bijhoudt.

242. Er wordt een lumpsum per eenheid voorgesteld. Nederland wordt verzocht mee te delen hoe deze lumpsum is berekend en of de instantie die de berekeningen uitvoert of certificeert, functioneel onafhankelijk is van de overheid.

243. Er wordt een resultaatgerichte verbintenis voorgesteld. Nederland wordt verzocht de resultaten van de verbintenissen te specificeren.

244. Er wordt een verbintenisperiode van één jaar voorgesteld. Nederland wordt verzocht deze korte verbintenisperiode van één jaar te motiveren.

245. N. 18 wordt omschreven als “meer en herstel van biodiversiteit”. Op basis van de verstrekte informatie is duidelijk dat met het huidige budget alleen de huidige populatie van bedreigde rassen kan worden ondersteund. Nederland wordt verzocht te onderbouwen op welke wijze de opzet van de interventie en de beschikbare middelen zullen waarborgen dat genetische hulpbronnen in de landbouw naar behoren in stand worden gehouden en de risico’s voor bedreigde rassen worden verminderd.

246. Voor deze interventie wordt één resultaatindicator voorgesteld (R.32). Het is van belang ervoor te zorgen dat rekening wordt gehouden met alle resultaatindicatoren die bij de interventie horen. Nederland wordt verzocht te beoordelen of er significante en rechtstreekse verbanden bestaan met R.25 of andere indicatoren.

247. Nederland wordt gevraagd of het juist is dat in de financiële tabel bij O.14 geen output is opgenomen en of voor het jaar 2023 geen budget wordt uitgetrokken.

248. Nederland wordt verzocht tabel 13 zodanig te corrigeren dat wordt verwezen naar O.19 (eenheid: GVE) en niet naar hectaren.

2.3.4.2. Gebiedsspecifieke nadelen als gevolg van bepaalde verplichte vereisten (artikel 72 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

249. In het licht van alle eerdere opmerkingen over water en natuur wordt Nederland verzocht te overwegen een interventie inzake Natura 2000-betalingen voor landbouwgebieden (en bossen, indien van toepassing) en KRW-betalingen in te voeren aangezien landbouw voor de grootste druk blijft zorgen en voorkomen moet worden dat habitats achteruitgaan en soorten op de locaties worden verstoord.

2.3.4.3. Investeringen, met inbegrip van investeringen in irrigatie (artikelen 73 en 74 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

73.1 Productieve investeringen voor bedrijfsmodernisering

250. De Commissie verzoekt Nederland nadere uitleg te geven over de wijze waarop met deze interventie wordt ingespeeld op de diverse behoeften die verband houden met de verschillende SO's. Zo moet Nederland meer details verstrekken over geplande investeringen ter verbetering van het dierenwelzijn en moet het bijvoorbeeld de doelsoorten vermelden, alsmede concrete acties die verder gaan dan de wettelijke vereisten. Bovendien moet Nederland, wat luchtkwaliteit betreft, deze interventie koppelen aan N.17 en expliciet verduidelijken dat investeringen in emissiearme technieken (van belang voor ammoniak) subsidiabel zijn. Van belang is dat Nederland in voorkomend geval afzonderlijke interventies ontwerpt volgens het principe "één interventie is gelijk aan één volledige oormerking", waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen groene en niet-groene investeringen, en dat het de subsidiabele investeringen duidelijk omschrijft. De Commissie verzoekt Nederland dat te doen. Daarnaast wordt Nederland gevraagd duidelijk aan te geven welk effect van deze interventie verband houdt met de adoptie van precisielandbouw. Wat boslandbouw betreft, moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen investeringen die als productief en die welke als niet-productief worden beschouwd. Ook moeten de "specifieke groepen" die in aanmerking komen voor de top-up van 15 %, en de maximale steunpercentages op het niveau van begunstigden duidelijk worden gespecificeerd. Tot slot moet Nederland ervoor zorgen dat de passende milieubeoordelingen worden uitgevoerd zoals vereist.

73.2 Niet-productieve investeringen voor landbouwbedrijven en
73.3 Niet-productieve investeringen op niet-landbouwbedrijven

251. De Commissie verzoekt Nederland de reikwijdte van deze interventies te verduidelijken door in voorkomend geval afzonderlijke interventies voor groene en niet-groene investeringen te ontwerpen en een duidelijk overzicht te geven van de subsidiabele investeringen en de verbanden met milieu en klimaat. In aanmerking moet worden genomen dat niet-productieve groene investeringen beperkt moeten blijven tot niet-productieve investeringen die duidelijk verband houden met het realiseren van louter milieu- en klimaatvoordelen. Zo moet worden aangegeven wat wordt bedoeld met "efficiënter gebruik van watervoorzieningen" en "waterbeheer". De Commissie verzoekt Nederland de complementariteit tussen interventies (investeringen, ecoregeling) nader toe te lichten en beter te beschrijven. Ook moet duidelijkheid worden gegeven over de aanvullende nationale financiering en de

geplande eenheidsbedragen. Als de gehele interventie buiten het toepassingsgebied van artikel 42 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) valt, is een staatssteunbeoordeling nodig en moet in punt 8 “ja” worden aangevinkt. Indien slechts een deel van de interventie buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU valt, moet “mixed” worden aangevinkt, waarbij de activiteiten die buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU vallen, moeten worden toegelicht en het instrument voor de goedkeuring van staatssteun moet worden vermeld.

252. Met betrekking tot I73.2 (niet-productieve investeringen voor landbouwbedrijven) is er verdere uitleg nodig over het verband met SO7 en moet ervoor worden gezorgd dat de KRW-vereisten inzake niet-achteruitgang en artikel 4, lid 7, van de KRW worden nageleefd.

253. Nederland wordt verzocht te overwegen om in punt 4.7.3 een algemene subsidiabiliteitseis voor een beoordeling van de verwachte milieueffecten overeenkomstig de toepasselijke wetgeving voor het desbetreffende type investering in te voeren wanneer aangenomen mag worden dat een investering nadelige gevolgen voor het milieu heeft.

2.3.4.4. Vestigingssteun (artikel 75 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

254. De Commissie verzoekt Nederland te zorgen voor een zodanige toespitsing van de interventie dat een krachtigere bijdrage aan SO7 wordt geleverd, op de behoeften ingespeeld wordt en jonge landbouwers worden geprikkeld om een levensvatbaar landbouwbedrijf op te zetten. Er is nadere uitleg over de interventie nodig, bijvoorbeeld over het scoresysteem. Daarnaast wordt Nederland verzocht te bekijken of een interventie voor startende bedrijven moet worden gepland om de geïdentificeerde behoeften beter te adresseren. De Commissie verzoekt Nederland de definitie van jonge landbouwers te verplaatsen naar hoofdstuk 4 van het plan, en verzoekt Nederland uit te leggen waarom de verplichting om zich “voor het eerst” als bedrijfshoofd te vestigen, wordt genoemd hoewel deze verplichting niet meer geldt voor plattelandsontwikkeling.

2.3.4.5. Risicobeheer (artikel 76 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

255. De Commissie verzoekt Nederland nadere informatie in de beschrijving van de interventie op te nemen, en met name informatie over de SO’s en de inhoud van de interventie, over de voorwaarden voor de desbetreffende verzekeringsregelingen, en ook aan te geven of de verzekering verliezen op basis van één of van meer risico’s dekt. De Commissie vraagt Nederland tevens om deze interventie te koppelen aan N.13 (klimaatadaptatie) of anders te motiveren waarom dit niet het geval is. Daarnaast is meer informatie nodig over de wijze van berekening van de verliezen en over de vraag of er gebruik zal worden gemaakt van indexcijfers. Bovendien is er informatie nodig over de noodzaak om overcompensatie via sectorale interventies te voorkomen. Tot slot moet duidelijker worden beschreven in hoever wordt voldaan aan de regels van de groene doos van de WTO, aangezien alleen een schadedrempel

van 30 % in overeenstemming is met de groene doos, terwijl Nederland een schadedrempel van meer dan 20 % voorstelt.

2.3.4.6. Samenwerking (artikel 77 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

77.1 Samenwerking voor ketens, sectoren, duurzamer voedsel, GLB-pilots en innovatie EIP

256. De Commissie verzoekt Nederland "Operationele groepen in het kader van het EIP" als titel voor de maatregel te gebruiken. Om de integratie van adviseurs in het AKIS te bevorderen, moeten zij expliciet worden vermeld als begunstigden. Nederland wordt verzocht in de selectieprincipes gebruik te maken van de elementen van het interactief innovatiemodel. De Commissie stelt voor dat als selectiecriterium een verband met andere projecten (operationele groepen, enz.) moet worden gelegd. De Commissie vraagt Nederland de verspreiding van het door operationele groepen opgestelde plan en van innovatieve resultaten onder de nationale en EU-GLB-netwerken toe te voegen als subsidiabiliteitsvoorwaarde. De Commissie verzoekt Nederland in aanmerking te nemen dat de lidstaten steun kunnen verlenen voor 1) de voorbereiding en 2) de uitvoering van de projecten van de operationele groepen in het kader van het EIP. Om de administratieve lasten laag te houden, wordt fase 1 meestal via lumpsums betaald. Ook moet worden verduidelijkt of en hoe grensoverschrijdende operationele groepen worden bevorderd. Tot slot moet ervoor worden gezorgd dat de interventiestrategie consequent tot uiting komt in de beschrijving van deze interventie. Zo is de bijdrage van deze interventie aan N.27 (beter dierenwelzijn inclusief diergezondheid en minder antibioticagebruik) niet duidelijk.

77.2 Leader — steun voorbereiding van geselecteerde LOS en

77.3 Leader — steun uitvoering van een geselecteerde LOS

257. De Commissie verzoekt Nederland aanvullende informatie te verstrekken over de Leader-interventie, en met name over de reikwijdte van de verrichtingen in het kader van een strategie voor lokale ontwikkeling (LOS), waarin de behoeften van plattelandsgebieden, maar ook de meerwaarde van Leader in vergelijking met een situatie zonder Leader worden meegenomen. Bovendien wordt Nederland gevraagd informatie te verstrekken over de wijze waarop het ervoor zal zorgen dat alle uitgangspunten van de Leader-methode door alle lokale actiegroepen (LAG's) worden toegepast (met name de omschrijving van het subregionale niveau, inclusief partnerschap) en meer informatie te verstrekken over enkele essentiële zaken die verband houden met de Leader-interventie (zoals de taken van LAG's, beheersautoriteit, outputs, resultaten, steunintensiteiten, staatssteun enz.). Tot slot wordt Nederland verzocht een beschrijving te geven van de verwachte meerwaarde van Leader in termen van opbouw van sociaal kapitaal, verbetering van het lokaal bestuur en — belangrijker nog — betere projecten/resultaten in vergelijking met situaties zonder Leader. Daarbij moet het ook ingaan op de vraag hoe de meerwaarde voor de SO's 4, 5 en 6 wordt gewaarborgd in het kader van deze bottom-upaanpak. Wat de financiële gegevens betreft, vraagt de Commissie Nederland de bijdrage uit het Elfpo aan te passen omdat de in punt 5 vermelde

gegevens een bijdragepercentage opleveren dat hoger is dan het toepasselijke maximum van 80 %.

77.4 Samenwerking voor generatiewisseling

258. De Commissie verzoekt Nederland de geïdentificeerde behoeften in het kader van SO7 en de voorgestelde interventie beter op elkaar af te stemmen en daarbij nadruk te leggen op de meerwaarde van de gekozen interventieaanpak. Zo moeten de selectieprincipes verder worden uitgewerkt en toegespitst op basis van de SWOT-analyse en de geïdentificeerde behoeften (bv. tuinbouwbedrijven zonder opvolgers, toegang tot grond en kapitaal voor aankoop). Bovendien moet in de vereisten een krachtiger partnerschapsbeginsel worden verankerd aangezien de subsidiabiliteitscriteria om begunstigde te worden, gericht zijn op landbouwers die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt of gaan bereiken aan het einde van de projectperiode. In het kader van dit interventietype kan steun worden verleend voor nieuwe vormen van samenwerking of voor nieuwe activiteiten in het kader van bestaande vormen van samenwerking, met inbegrip van de uitvoering van verrichtingen. Nederland wordt verzocht deze aspecten expliciet te beschrijven. Ook moet worden gecontroleerd of de beschrijving strookt met die bij SO7. Nederland wordt gevraagd duidelijk aan te geven wat voor activiteiten gericht zijn op het vergemakkelijken en versnellen van de bedrijfsovernamen en wat voor activiteiten subsidiabel zijn. Bovendien verzoekt de Commissie Nederland met betrekking tot het concept “pensioenopbouw” uit te leggen hoe wordt voorkomen dat het prikkels bevat om vervroegd met pensioen te gaan. Daarnaast verzoekt de Commissie Nederland de duur van elke samenwerkingsregeling te bevestigen.

77.5 — Samenwerking voor voorbereiding Integrale gebiedsontwikkeling

77.6 — Samenwerking voor realisatie Integrale gebiedsontwikkeling

77.7 — Gebiedsgerichte samenwerking ter versterking van aanpak Veenweide en Natuurherstel stikstof

77.8 — Gebiedsgerichte afstemming en kleine investeringen grondgebonden GBA

259. Nederland wordt verzocht de interventies I.77.5 tot en met I.77.8 verder uit te werken op de volgende punten:

260. het specifieke doel van deze interventies, de verschillen, complementariteit en mogelijke overlap tussen deze interventies zelf en met andere plattelandsontwikkelingsinterventies, en met name Leader en de AMK-verbintenissen;

261. de verschillende fasen van de samenwerkingsinterventies (van het opzetten tot de uitvoering van het project);

262. de selectieprincipes die voor bepaalde gebieden gelden, met bijzondere aandacht voor milieu- en klimaatdoelstellingen;

263. de goedkeuringsprocedure voor aanvragen;

264. de werking van de regionale (gebieds)organisaties die de geïntegreerde gebiedsplannen zullen uitvoeren;

265. de subsidiabiliteitsvoorwaarden, subsidiabele kosten, een lijst van niet-subsidiabele uitgavencategorieën, begunstigden, soort steun, duur van de steun voor de verschillende fasen van de interventie en steunpercentage;

266. het verwachte aantal aanvragen voor gebiedsplannen voor de gehele periode, de duur van de voorbereidende samenwerking en het aan elke voorbereidende samenwerking gealloceerde budget;

267. motivering van de eenheidsbedragen in verband met het gealloceerde budget.

268. In het kader van dit interventietype kan steun worden verleend voor nieuwe vormen van samenwerking of voor nieuwe activiteiten in het kader van bestaande vormen van samenwerking, met inbegrip van de uitvoering van verrichtingen. Nederland wordt verzocht deze aspecten expliciet te beschrijven en daarbij rekening te houden met alle minimumvereisten van artikel 77 van de VSP.

269. Wat betreft staatssteun moet Nederland, indien een deel van I.77.5 buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU valt, het vakje "mixed" aanvinken, de desbetreffende activiteiten toelichten en het instrument voor de goedkeuring van staatssteun vermelden.

270. Nederland wordt ook verzocht te verduidelijken dat een mogelijke overlap met GLMC 2 en AMK-verbintenissen uitgesloten is en dat de uitvoering van GLMC 2 niet financieel mag worden gesteund met deze interventie.

271. Bij I.77.8 en I.77.7 wordt Nederland verzocht te bevestigen dat de definitie van kleinschalige infrastructuurprojecten die in het kader van de investeringsinterventie subsidiabel zijn, van toepassing is.

2.3.4.7. Kennisuitwisseling en advies (artikel 78 van de VSP, hoofdstuk 5 van het plan)

272. Aangezien deze interventie de belangrijkste bijdrage aan N.31 (goed functionerend AKIS) levert, vraagt de Commissie Nederland ervoor te zorgen dat deze interventie tijdig wordt uitgerold. Nederland wordt ook gevraagd uit te leggen in hoever deze interventie complementair is met nationale maatregelen, en met name de steunregeling SABE.

273. Voorts verzoekt de Commissie Nederland:

274. nader in te gaan op de vraag hoe de uitvoering van deze interventie precies zal worden georganiseerd en gecoördineerd door het AKIS-coördinatieorgaan, rekening houdend met alle verplichtingen van artikel 15, leden 2, 3 en 4, van de VSP, inclusief de wijzen van uitvoering zoals overheidsopdrachten en de verplichte opleiding van adviseurs. Ook moet worden aangegeven of er een lijst van erkende opleiders is (zoals voor adviseurs);

275. aan te geven of deze interventie wordt gebruikt voor innovatiesteun, en te motiveren op welke wijze uitvoering mogelijk is voor alle 360 geplande operationele groepen;

276. zich te beraden op, en vervolgens de relevante informatie te verstrekken over, de wijze waarop de vorming van een backoffice van gespecialiseerde adviseurs met een sterke achtergrond op het gebied van onderzoek, alsmede actuele kennis en innovatie die via de EIP-databank van het GLB-netwerk worden geleverd, ter ondersteuning zouden kunnen dienen bij alle op te zetten opleidingsdiensten en adviesdiensten in het veld. Bovendien moet worden aangegeven of adviseurs in het buitenland mogen worden opgeleid en of daarvoor gebruik kan worden gemaakt van vouchers;

277. uit te leggen hoe het opleidingsaanbod wordt afgestemd op de specifieke vraag naar kennis en innovatie van bedrijven, aangezien het van belang is dat opleidingen gericht zijn op de werkelijke behoeften van de landbouwers;

278. deze interventie te richten op demonstraties op echte landbouwbedrijven die onder reële productieomstandigheden werken. Er moet worden aangegeven of demonstratiesteun moet worden gevraagd door een landbouwer of door een adviseur. Bovendien moet een steunpercentage van 100 % worden overwogen voor een "pionierend" landbouwbedrijf dat al "bereid" is om demonstraties te geven en informatie te delen;

279. meer informatie te verstrekken over de investeringen per soort advies en opleiding, indien beschikbaar;

280. na te gaan of en aan te tonen dat de outputs en eenheidsbedragen adequaat zijn.

3. FINANCIËLE OVERZICHTSTABEL

281. De Commissie vraagt Nederland te zorgen voor coherentie tussen de financiële gegevens in hoofdstuk 5 en die in de overzichtstabel van hoofdstuk 6. De gegevens moeten onderling overeenstemmen (bij plattelandsontwikkeling geldt dit alleen voor de totalen). Zo moeten de rechtstreekse betalingen, de bedragen voor jonge landbouwers en de jaarlijkse geplande bedragen voor de bijenteelt worden geverifieerd en gecorrigeerd.

282. Bij rechtstreekse betalingen is het totale bedrag van de geplande interventies hoger dan de maximale allocatie (zie aangepast bedrag van bijlage IX) voor elk van de kalenderjaren 2023-2026. Bij kalenderjaar 2027 ligt het totale bedrag aan geplande interventies duidelijk onder de beschikbare totale allocatie; Nederland moet overwegen dit te herzien. Er moet op worden gewezen dat overdrachten van rechtstreekse betalingen naar plattelandsontwikkeling niet mogelijk zijn voor kalenderjaar 2027 (artikel 103, lid 1, van de VSP).

283. Wat sectorale steun betreft, moet worden opgemerkt dat de som van alle betalingen die in een bepaald landbouwbegrotingsjaar voor een sector zijn gedaan — ongeacht voor welk programma en op basis van welke rechtsgrondslag die betalingen hebben plaatsgevonden — op grond van artikel 156 van de VSP niet hoger mag zijn dan de in artikel 88 van de VSP bedoelde financiële allocatie voor dat landbouwbegrotingsjaar voor die sector. Wat betreft het type interventies in bepaalde sectoren als omschreven in artikel 42 van de VSP, worden uitgaven die in

2023 of de daaropvolgende landbouwbegrotingsjaren worden gedaan in verband met maatregelen die in het kader van Verordening (EU) nr. 1308/2013 voor die sectoren worden uitgevoerd, niet opgenomen in de jaarlijkse indicatieve financiële allocaties in hoofdstuk 5 of in de tabel met het financieel overzicht in hoofdstuk 6 van het plan.

284. Voor plattelandsontwikkeling moet Nederland nagaan of de bedragen in hoofdstuk 6, bestaande uit de totale uitgaven voor interventies in het kader van plattelandsontwikkeling in punt 5.3 plus het bedrag voor technische bijstand, hoger zijn dan de maximale allocatie. Ook moeten de regels 44 en 46 in de overzichtstabel worden ingevuld.

285. Bovendien verzoekt de Commissie Nederland om de totale overdracht (flexibiliteit en opbrengst van de verlaging) van het ELGF naar het Elfpo, zoals door Nederland op 1 augustus 2021 voor landbouwbegrotingsjaar 2023 gemeld (107 717 000 euro), op te nemen in de overzichtstabel van het financieringsplan in SFC, regel 26. Dit zal ook van invloed zijn op de grondslag voor de berekening van de Leader- en milieuoormerkingen.

286. Tot slot moet na de herzieningen van het plan worden gecontroleerd of er nog voldoende financiële allocaties zijn voor milieu- en klimaatactie.

4. GOVERNANCE VAN HET GLB-PLAN, EXCLUSIEF CONTROLES EN SANCTIES

287. Nederland wordt verzocht om een beschrijving te geven van de opzet van de bevoegde autoriteit en de wijze waarop deze toezicht zal houden op de werkzaamheden van het betaalorgaan, op de naleving van de accreditatiecriteria door het betaalorgaan, en om de naam van de gedelegeerde en intermediaire instanties te vermelden en hun rol te beschrijven.

288. Met betrekking tot de punten 7.3, 7.4 en 7.5 zullen de diensten van de Commissie hun commentaar in een afzonderlijke mededeling leveren.

289. Voor activiteiten die buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU vallen, gelden de staatssteunregels. Ondernemingen in moeilijkheden en ondernemingen waarvoor nog een uitstaande invorderingsopdracht geldt naar aanleiding van een besluit van de Commissie waarin de steun onverenigbaar met de interne markt is verklaard, moeten worden uitgesloten, behalve in de in de toepasselijke staatssteunregels genoemde gevallen.

5. BIJLAGEN

290. De Commissie verzoekt Nederland in bijlage V aan te geven of deze aanvullende nationale financiering buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU valt en aan een staatssteunbeoordeling onderworpen is, en voor alle activiteiten die buiten het toepassingsgebied van artikel 42 VWEU vallen, gegevens te verstrekken over de Elfpo-inbreng en nationale medefinanciering.